

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра практики англійської мови

На правах рукопису

ТАРАКАНЕЦЬ ІРИНА АНАТОЛІЇВНА

**ВИКОРИСТАННЯ АНГЛОМОВНИХ КОМІКСІВ
ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Спеціальність: 014.021 Середня освіта (Англійська мова і література)
Освітньо-професійна програма: Середня освіта. Англійська мова

Робота на здобуття освітнього ступеня «МАГІСТР»

Науковий керівник:

КАЛИНОВСЬКА ІРИНА МИКОЛАЇВНА,
кандидат філологічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____
засідання кафедри практики англійської мови
від ____ _____ 2023 р.

Завідувач кафедри
_____ проф. Еліна КОЛЯДА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	7
1.1. Проблема формування пізнавального інтересу здобувачів освіти у поглядах вчених	7
1.2. Особливості формування пізнавального інтересу здобувачів освіти в початковій школі	14
1.3. Основні етапи формування пізнавальних інтересів у процесі активності здобувачів освіти.....	28
Висновки до першого розділу.....	32
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ КОМІКСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	34
2.1. Комікси та їхня роль в навчальному процесі.....	34
2.2. Потенціал використання англomовних коміксів у формуванні пізнавального інтересу здобувачів освіти в початковій школі	41
2.3. Методи дослідження коміксів, які застосовуються на уроках англійської мови в початковій школі.....	48
Висновки до другого розділу.....	50

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ КОМІКСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	52
3.1. Методичні рекомендації з використання коміксів для формування пізнавального інтересу.....	52
3.2. Система вправ з формування пізнавального інтересу за допомогою англomовних коміксів.....	59
Висновки до третього розділу.....	71
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВСТУП

Освіта є ключовим чинником в розвитку кожної держави. Англійська мова відіграє важливу роль у сучасному світі як мова міжнародного спілкування. Залучення здобувачів освіти до вивчення англійської мови важливо не лише для їхньої особистої інтеграції в глобальному суспільстві, але й для майбутньої конкурентоспроможності на ринку праці. Однак навчання може бути ефективним лише в тому випадку, якщо воно цікаве та захоплююче для здобувачів освіти. Тому важливо знайти інноваційні методи навчання, які сприяють формуванню пізнавального інтересу у вивченні англійської мови.

Актуальність теми дослідження. Англійська мова є однією з найпоширеніших мов у світі і має велике значення в багатьох сферах життя, включаючи бізнес, науку, технології та культуру. Для здобувачів освіти, вивчення англійської мови є ключем до доступу до міжнародних можливостей, але цей процес може бути вимогливим і складним. Часто діти відчують брак мотивації та цікавості у вивченні іноземної мови, що може призвести до низького рівня успішності та невпевненості в собі.

Англомовні комікси можуть стати потужним інструментом для залучення здобувачів освіти до навчання та вирішення цих проблем. Вони поєднують в собі текст та малюнки, що робить вивчення мови більш візуальним і цікавим. Комікси розповідають захопливі історії, в яких герої взаємодіють англійською мовою, що створює живий та реалістичний контекст для вивчення мови.

Дослідження щодо застосування англомовних коміксів для формування пізнавального інтересу здобувачів освіти набуває великої актуальності, оскільки цей метод може допомогти вчителям створити стимулююче та ефективне навчальне середовище для дітей. У результаті такого підходу діти зможуть краще оволодіти англійською мовою, розвинути свої комунікативні навички, та зацікавитися навчанням як таким.

Таким чином, актуальність теми дослідження полягає в потребі знайти ефективні методи мотивації здобувачів освіти до вивчення англійської мови, що має важливе значення для їхнього освітнього розвитку та майбутньої кар'єри.

Метою роботи є аналіз застосування англійськомовних коміксів для формування пізнавального інтересу здобувачів освіти в початковій школі.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- 1) описати проблему формування пізнавального інтересу здобувачів освіти у поглядах вчених;
- 2) виокремити особливості та етапи формування пізнавального інтересу здобувачів освіти у початковій школі у процесі активності;
- 3) розглянути термін «комікси» та їхню роль в навчальному процесі;
- 4) визначити потенціал використання англійськомовних коміксів у формуванні пізнавального інтересу здобувачів освіти;
- 5) розглянути методи дослідження коміксів, які застосовуються на уроках англійської мови в початковій школі;
- 6) визначити методичні рекомендації з використання коміксів для формування пізнавального інтересу;
- 7) розробити систему вправ з формування пізнавального інтересу здобувачів освіти в початковій школі за допомогою англійськомовних коміксів.

Об'єктом дослідження є англійськомовні комікси в навчальному процесі.

Предметом дослідження є застосування англійськомовних коміксів для формування пізнавального інтересу здобувачів освіти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблений комплекс вправ може слугувати основою для створення навчальних матеріалів та практичних рекомендацій для формування пізнавального інтересу здобувачів освіти при вивченні англійської мови в початковій школі.

Апробація результатів дослідження. Апробація результатів досліджень відбулася 10–11 листопада на XVII Міжнародній науковій онлайн конференції «Пріоритети германської та романської філології».

Розроблена система вправ з формування пізнавального інтересу здобувачів освіти за допомогою англomовних коміксів була апробована в навчальному процесі у початковій школі Гуто-Камінській гімназії-філії «Камінь-Каширський ліцей №1 імені Євгена Шабліовського».

Публікації. Тези доповіді були опубліковані у збірнику матеріалів XVII Міжнародної наукової конференції «Пріоритети германської та романської філології».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел. Робота викладена на 83 сторінках друкованого тексту. Список використаних джерел нараховує 66 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

1.1. Проблема формування пізнавального інтересу здобувачів освіти у поглядах вчених

Пізнавальна активність – це важлива якість особистості, яка формується у здобувачів освіти під час навчальної діяльності та має суспільне значення. В сучасних умовах особливо важливо розвивати пізнавальний інтерес у дітей. Проте, питання про те, як досягти найкращих результатів у його розвитку, залишається відкритим.

Питання розвитку пізнавального інтересу у дітей завжди було в центрі уваги філософів, вчених і громадських діячів від самого початку наукового мислення і до сьогоднішніх днів. Протягом тисячоліть накопичувалися важливі знання щодо цього аспекту. Наприклад, Я. А. Коменський підкреслював, що «потрібно перш за все порушити у здобувачів освіти серйозну любов до предмету, довівши його перевагу, приємність» [23, с. 44]. Він розглядав нову школу як джерело радості, світла та знань, і вважав пізнавальний інтерес одним із ключових способів створення сприятливого та веселого навчального середовища.

Видатний французький мислитель Ж. Руссо вважав безпосередній інтерес за надзвичайно важливий елемент виховання та навчання. Він описував його як «єдиний, який веде вірно і далеко» [23, с. 49], підкреслюючи, що важливо не розкривати дитині всі відповіді на її запитання, а створювати умови, які спонукають її до самостійного пошуку відповідей. Це розвиває допитливість та активний інтелект у дитини, допомагаючи їй самостійно здобувати знання та розвивати пізнавальний інтерес.

Дослідниця І. В. Зайченко пише: «школа повинна організовувати багатосторонню діяльність дітей, розвиваючи їх розум, серце і руки, спираючись на стійкі пізнавальні інтереси» [23, с. 56].

Перша спроба теоретичного обґрунтування інтересу в навчанні і житті здобувача освіти була зроблена на початку XIX століття німецьким психологом І. Гербартом, якого називали «кращим філософом серед педагогів і кращим педагогом серед філософів» [16, с. 38]. До нього інтерес розглядався як необхідна передумова для набуття знань, але після його досліджень інтерес став основною метою в педагогіці. Психолог вказав, що в інтересі зосереджена активність і внутрішня рухливість, які сприяють розвитку пізнавальної потреби, уваги та цілеспрямованої діяльності особистості у процесі засвоєння нових знань.

І. Гербарт вважав, що функція інтересу полягає не лише у сприянні засвоєнню поточного матеріалу, але також у підтримці бажання займатися подальшим навчанням, стимулюючи інтерес до подальших занять.

Видатний німецький педагог Ф. А. Дістервег додав важливий аспект до розуміння інтересу в навчанні. Він підкреслював, що те, що ми вважаємо захоплюючим і цікавим, власне приваблює нашу увагу та викликає в нас підвищену життєву енергію. У випадку, якщо ми бажаємо заволодіти нероздільно увагою натовпу, прикувати його до себе, ми повинні «вселити йому живий інтерес, зацікавити його своєю особистістю або своїм способом викладу предмета, що знову-таки виникає з прагнення особистості викликати інтерес або бути цікавою» [61, с. 8].

Видатний український педагог і психолог, К. Ушинський, детально розглядав проблему інтересу в навчанні. Він розробив психолого-педагогічну теорію інтересу, враховуючи вікові та психічні особливості дітей. Ушинський підкреслював важливість розуміння інтересів дітей, оскільки він вважав, що це є ключовим фактором у навчанні і вихованні. Вчений вивчав, як інтереси розвиваються в різні вікові періоди та як їх можна використовувати для підвищення ефективності навчального процесу. Згодом він довів, що знання про інтереси дітей дозволяють створювати більш цікаве і продуктивне навчальне середовище, а також допомагає вчителям вибирати підходи до

навчання, які відповідають індивідуальним потребам і можливостям кожного здобувача освіти [28].

Педагог також вважав, що цікавість є початковим етапом допитливості, але для того, щоб дитина її розвивала, цікавість повинна бути доповнена її бажанням вирішувати виниклі питання та здатністю розуміти внутрішні зв'язки між явищами [24, с. 145].

Дослідниця В. І. Зайченко віддає велику увагу проблемі розвитку пізнавального інтересу в навчанні. Вона підкреслювала, що інтерес грає важливу роль як у активному засвоєнні соціального досвіду здобувача освіти, так і в адаптації дитини до навколишнього середовища. Згідно з нею, інтерес має сприяти не лише засвоєнню знань, але й допомагати дитині адаптуватися до соціального оточення. Також, вчена вважала, що школа повинна базуватися на прагненнях дітей вчитися. Це означає, що навчальний процес має бути побудованим так, щоб відповідати інтересам і потребам дітей, щоб навчання було цікавим та стимулюючим для них. Вона називала пізнавальний інтерес «життєвим імпульсом, який потрібно розвивати» [24, с. 180].

В. П. Кутішенко визначав конкретні методи для розвитку та підтримки інтересу дітей, включаючи використання підказок, які спонукають до здогадки, постановку цікавих питань, введення нового матеріалу та розгляд ілюстрацій, що стимулюють запитання. Він підкреслював, що «життя і праця дитини повинні бути пронизані інтересом; що зміст освітньої роботи визначається дитячим інтересом» [33, с. 280].

У перекладі з латинської мови слово «інтерес» (interest) має значення «важливо, має значення». В педагогічній енциклопедії інтерес розглядається як реальна причина, що веде до дій людини, як її прагнення пізнати об'єкт чи явище, і до оволодіння конкретним видом діяльності. У педагогіці пізнавальний інтерес часто розглядається як «зовнішній стимул, як засіб активізації пізнавальної діяльності» [60, с. 76]. Вчителі використовують його для надання навчанню більш привабливого виду, акцентуючи увагу на

аспектах, які здатні залучити увагу дітей і спонукати їх активно мислити та працювати з великим зацікавленням над вирішенням навчальних завдань.

Інтерес, як важливий та складний мотив навчання, має безліч психологічних визначень. Загальна психологія описує його як «прагнення», «ставлення», «увагу» і існують більше п'ятдесяти різних визначень цього поняття [58].

Різноманітність тлумачень та підходів до поняття «інтерес» відображається у різних точках зору вчених щодо його значення, включаючи:

– «інтерес має велику силу перетворення, яка може змінювати сприйняття різних об'єктів і справ на Землі у очах всіх живих істот» [8, с. 33].

– «інтерес – це готовність організму до відомої діяльності, супроводжувана підвищенням життєдіяльності і відчуття задоволення» [52, с. 9].

– «інтерес виступає як вибірنا спрямованість людини, її уваги» [20, с. 24].

– «інтерес – це активно-пізнавальне відношення людини до світу» [57, с. 233].

– «інтерес – це «специфічне відношення особистості до об'єкта, яке викликане усвідомленням його значення і емоційною привабливістю» [53, с. 362].

– «пізнавальний інтерес – це інтерес, збуджений змістом, який викликає бажання пізнати те, що невідомо учню» [56, с. 180].

– «пізнавальний інтерес – це потреба у збагаченні розуму й серця; так закріплюється допитливість і перетворюється у схильність до знань» [39, с. 250].

– «пізнавальний інтерес – особлива вибіркова спрямованість особистості на процес пізнання. Це взаємодія інтелекту і вольових процесів» [40, с. 82].

– «пізнавальний інтерес – це інтерес, що виникає на основі потреби, щось знати» [29, с. 44].

Декілька авторів розглядають пізнавальний інтерес як внутрішню потребу в знаннях, яка допомагає людині сприймати і розуміти навколишню дійсність та стимулює її активно шукати засоби задоволення цієї «спраги знань». Серед таких авторів є Л. І. Божович, Л. Г. Менчинська, Г. В. Осипов, М. М. Скаткін, Ю. Куля.

Психолог В. В. Ковальов стверджує, що головною ознакою інтересу є стійке позитивне емоційне ставлення [14, с. 326]. Дослідниця І. О. Чобан визначає що, «інтерес можна назвати провідним мотивом діяльності, саме через інтерес ми проникаємо глибше в процеси» [61, с. 11]. На основі цього Н. О. Мечинська вважає «наявність інтересів здобувачів освіти показником їх загального розвитку» [49, с. 153]. І. О. Баклицький визначає інтерес як «вибір спрямованості уваги людини» [3, с. 24], а згідно з ідеєю Д. Фрейєра, інтерес постає як «активатор різноманітних почуттів» [19, с. 41].

Дослідниця А. А. Мельник висловлює іншу точку зору, розглядаючи пізнавальний інтерес як той, що спрямований на процес навчання та його результат. Вона також розглядає інтерес як «емоційно-пізнавальне ставлення (виникнення емоційно-пізнавального переживання) до предмета або до безпосередньо мотивованої діяльності; іншими словами, на відношення, що переходить в емоційно-пізнавальну спрямованість особистості при несприятливих умовах [38, с. 24].

Н. В. Котелянець характеризує інтерес на основі трьох обов'язкових складових: 1) позитивні емоції, пов'язані з діяльністю; 2) пізнавальний аспект цих емоцій, який можна охарактеризувати як радість від процесу пізнання; 3) безпосередній мотив, що виникає від самої діяльності, коли сам процес діяльності є внутрішнім стимулом, незалежно від інших мотивів [30, с.10].

Дослідник Н. М. Бібік вказує на те, що інтерес може виражатися як короткий стан або як властивості особистості, і його прояви виявляються в

систематичних переживаннях та діяльності здобувача освіти. Він також розглядає інтерес як механізм, який стимулює процес пізнання [6].

Інтереси можна класифікувати залежно від кількох аспектів. Наприклад: за предметним спрямуванням; за активністю; за широтою; за глибиною; за стійкістю [61, с. 12].

Ш. О. Амонашвілі вивчав розвиток пізнавального інтересу у шестирічних дітей і визначив його як форму прагнень особистості, яка виражається в бажанні самостійно вивчати, розкривати та обговорювати проблеми, вирішувати складні завдання і виражати свої думки [1, с. 39]. Науковець наголошував, що інтерес до навчання у молодших здобувачів освіти пов'язаний з усією їхньою життєдіяльністю. Навіть невеликі зміни в методах навчання або монотонність можуть вплинути на цей крихкий інтерес. Дослідник розробив різні прийоми для стимулювання пізнавальних інтересів дітей, такі як: умисні «помилки» вчителя, завдання, спрямовані на розвиток уваги та порівняння.

Деякі педагоги досліджували пізнавальний інтерес з точки зору його взаємозв'язку з діяльністю. Дослідниця В. І. Зайченко зосередила свою увагу на цьому аспекті і визначила інтерес як бажання до певної діяльності. В її посібнику відзначається, що пізнавальний інтерес активізує діяльність та впливає на свідомість і ставлення дітей до навчання, навчального процесу та вчителя. Цей інтерес є глибоко особистісною якістю, яка надає об'єктивні цінності знанням, навичкам та процесу навчання та освіти в цілому. Присутність інтересів у здобувачів освіти може бути показником їх загального розвитку. Для молодших здобувачів освіти важливе значення має пізнавальний інтерес, який є важливою ділянкою загального феномена інтересу» [24, с. 138].

На думку О. О. Крохи, пізнавальний інтерес – це «виборча спрямованість особистості, звернена до області пізнання, до її предметної сторони і самого процесу оволодіння знаннями» [31, с. 131]. Науковець розкрила усі аспекти пізнавального інтересу найбільш повно. Вона підкреслювала, що пізнавальний інтерес пов'язаний з основою пізнавальної діяльності і тому визначається як

спрямованість особистості на пізнання. Ознакою пізнавального інтересу є не просто накопичення інформації, а активна участь у її обробці. Саме активні дії при пошуку та самостійність в засвоєнні знань є найвиразнішими проявами пізнавального інтересу.

Вчена О. Я. Савченко стверджує, що пізнавальний інтерес – це бажання отримувати знання, яке проявляється у високому рівні зацікавленості здобувача освіти у вивченні суттєвих характеристик предметів та явищ. Інтерес виникає та посилюється лише в той час, коли здобувач освіти знаходиться в ситуації активного пошуку нових знань, в інтелектуальній напрузі і самостійній діяльності. Завдання розвитку пізнавального інтересу полягає в тому, щоб вчителю не поставити перед здобувачем освіти готові мети, а дозволити їм активно відкривати світ інтелектуального дослідження, оскільки у випадку, коли вчителю просто повідомляються знання та навички, активність втрачається, а інтерес послаблює. «Для розвитку пізнавального інтересу необхідно забезпечити правильне співвідношення репродуктивної і продуктивної діяльності» [47, с 39].

Дослідники А. Я. Боднар та Н. Г. Макаренко пояснюють, що «інтерес» і «потреби» – це різні аспекти та прояви мотивації людини. Потреба виражає бажання мати щось або задовольнити конкретні фізіологічні або психологічні потреби. Наприклад, голод або спрага є фізіологічними потребами, які породжують бажання їсти або пити. З іншого боку, інтерес виражає спрямованість уваги та бажання пізнати або дослідити щось, що більше пов'язано з пізнанням, осмисленням та інтелектуальною цікавістю. Інтереси можуть згасати, але також зміцнюються та розвиваються з часом. Вони наголошують, що потреби є більш базовими та первинними мотивами, водночас інтереси розвиваються на основі існуючих потреб. Однак інтереси, почуття, переконання і погляди є головними факторами, що визначають справжні прагнення особистості та є джерелом її мотивації [8].

У наукових дослідженнях у галузі психології та педагогіки виділяються висновки, які розкривають важливу роль пізнавального інтересу в контексті

освітнього процесу. Серед вчених, що займаються цією проблематикою, можна назвати Н. М. Бібіка, Г. С. Костюка, О. В. Киричука, О. Я. Савченка та інших.

За поглядами Н. М. Бібік, пізнавальний інтерес можна описати як засіб для підвищення ефективності навчання, як мотивуючий чинник для навчальної діяльності та як стійку характеристику особистості. «Пізнавальний інтерес відбиває найбільш значущі сторони внутрішнього розвитку особистості, що характеризується об'єктивними умовами виникнення і розвитку» [5, с. 53].

Відповідно до Н. М. Бібік і підтримуючи думку інших вчених, пізнавальний інтерес можна визначити як найсильніший та найефективніший стимул для навчання.

Дослідження інших вчених також показали, що стійкий «інтерес до пізнання, який є стійкою рисою характеру людини, сприяє всебічному формуванню здобувача освіти як активної, допитливої, творчої особистості» [41, с. 160].

Отже, аналіз наукових джерел підтверджує важливу роль пізнавального інтересу в процесі навчання. Загальний опис пізнавального інтересу може бути таким: це відповідальний вибір, спрямований на об'єкти та явища реального світу, що характеризується постійним бажанням досягати нових та глибших знань. Пізнавальний інтерес розглядається як найсуттєвіший аспект людської природи, виявлення світу навколо себе, зусилля в розумінні його складностей, причинно-наслідкових зв'язків, закономірностей і суперечностей.

1.2. Особливості формування пізнавального інтересу молодших здобувачів освіти

Для розгляду концепції «пізнавальний інтерес» необхідно розглянути визначення самого «пізнання» і «інтересу».

У психолого-педагогічній літературі поняття «пізнання» аналізується як:
– «здатність до розумового сприйняття і переробки зовнішньої інформації» [61, с. 15];

– «творча діяльність суб'єкта, орієнтована на отримання достовірних знань про світ» [46, с. 46];

– «процес отримання та оновлення знань, діяльність людей зі створення понять, схем, образів, концепцій, що забезпечує відтворення і зміну їх буття, їх орієнтації в навколишньому світі» [50, с. 53].

Пізнання є результатом як спільної, так і індивідуальної діяльності людей, і ґрунтується на різноманітних історичних і культурних впливах. Воно відбувається в різних комбінаціях між живими досвідом і накопиченим знанням.

На нашу думку, пізнання є творчим процесом, що передбачає отримання і постійне оновлення знань, необхідних для людини.

У літературі з психології та педагогіки поняття «інтерес» трактується наступним чином:

– «це емоційний стан, пов'язаний із здійсненням пізнавальної діяльності і характеризується спонукальністю цієї діяльності»;

– «це активна пізнавальна спрямованість людини на той чи інший предмет, явище або діяльність, пов'язана з позитивним емоційним ставленням до неї»;

– «це «спеціальний психічний механізм, що спонукає людину до діяльності, що приносить емоційне насичення»;

– «під інтересами розуміє динамічні тенденції, що визначають структуру спрямованості особистості і розвиваються разом з нею»;

– «форма прояву інтересу, що забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення цілей діяльності»;

– «частка, залучення до чого-небудь, участь в чому-небудь, схильність до чого-небудь («проявляти інтерес»))»;

– «особлива увага до чого-небудь, бажання вникнути в суть, дізнатися, зрозуміти цікавість, значущість» [61, с. 16].

Отже, незалежно від різних тлумачень цього поняття, варто відзначити, що інтерес грає важливу роль у пізнанні. Ми підтримуємо погляд дослідників, які стверджують, що інтерес стимулює бажання навчатися та активно працювати, долати труднощі та перешкоди.

На основі аналізу понять «інтерес» і «пізнання», можна зазначити, що пізнавальний інтерес є більш вузьким поняттям, яке передбачає цілеспрямоване прагнення дітей освоювати знання, активно шукати нові шляхи для глибшого розуміння предмета.

Пізнавальний інтерес – інтегральне утворення особистості, яке має складну структуру та охоплює психічні процеси (інтелектуальні, емоційні, регулятивні), об'єктивні та суб'єктивні зв'язки людини зі світом. Інтерес формується і розвивається в діяльності й впливають на нього не окремі компоненти діяльності, а вся її об'єктивно-суб'єктивна сутність (характер, процес, результат) [54].

Поняття «формування» і «розвиток» дійсно тісно пов'язані, але мають відмінні значення. У психології, «формування» вказує на процес впливу на індивіда з метою створення у нього певних соціальних цінностей, світогляду, логічних якостей та інших характеристик мислення. Цей процес зазвичай орієнтований на досягнення певних стандартів чи цілей, і він може включати навчання, тренування, виховання та інші методи впливу на особистість з метою формування певних якостей чи навичок. З іншого боку, «розвиток» означає більш загальний процес зростання та змін у особистості з плином часу. Цей процес може включати як формування нових якостей, так і подальше удосконалення вже наявних. Розвиток може бути більш спонтанним та не обов'язково спрямованим на досягнення конкретних цілей чи стандартів [33].

«Формування» представляє собою основний спосіб розвитку психічного процесу, що закономірно призводить до змін. «Розвиток» зазвичай застосовується до систем з внутрішніми ресурсами для якісних змін, які мають високий рівень самостійності. Формування, як правило, стосується об'єктів, які зазнають якісних змін під впливом зовнішніх факторів. Процеси розвитку

автономних і суверенних систем містять моменти формування певних їх компонентів, а в процесі формування будь-якого об'єкта спостерігаються моменти розвитку окремих його складових [51].

З нашої точки зору, використання терміну «формування» не суперечить меті розвивати конкретні якості та властивості особистості. Ми підтримуємо погляд, що формування глибше розкриває явище розвитку, охоплюючи в собі різноманітні зовнішні та внутрішні чинники, які впливають на особистість несподівано. Формування означає не лише результат розвитку, але й сам процес становлення.

Під поняттям «формування пізнавального інтересу» ми розуміємо процес переходу, за певних умов, з менш стійкого на вищий ступінь пізнавального інтересу, який характеризується певним набором встановлених ознак. Під час цього переходу відбувається мобілізація всіх психофізіологічних систем здобувача освіти, які забезпечують ефективне сприйняття та виконання певних навчально-пізнавальних завдань.

Пізнавальний інтерес проявляється у здатності розуміти причинно-наслідкові зв'язки та закономірності, встановлювати загальні принципи та явища, які діють у різних умовах [13].

Теоретичний інтерес пов'язаний як із прагненням до розуміння складних теоретичних питань і проблем конкретної науки, так і з використанням їх як інструменту для поглибленого розуміння світу. Ця стадія передбачає активний вплив людини на оточуючий світ та його перетворення, що пов'язано зі світоглядом і переконаннями людини щодо можливостей науки. Формування пізнавальних інтересів у молодших здобувачів освіти відбувається через цікавість та допитливість, з включенням уваги (деякі автори розглядають увагу як форму ситуативного інтересу).

Дослідниця Л. В. Маковіччук вважає, що стійкість пізнавального інтересу є запорукою позитивного і активного ставлення дітей до навчання в школі, основою повноцінного засвоєння знань [36].

За рівнями стійкості пізнавального інтересу в педагогічній літературі виділяють: ситуативний інтерес; відносно стійкий інтерес; досить стійкий інтерес; глибокий інтерес.

Ситуативний інтерес виникає в конкретній ситуації, яка забезпечується певними емоційними та інтелектуальними умовами. Поза ситуації або при зіткненні з низкою труднощів інтерес зникає. Ситуативний інтерес не стійкий, оскільки не задіює вольові якості особистості. *Відносно стійкий інтерес* є результатом дії стимулюючих засобів навчання. Тривалість його впливу виходить за рамки уроку, але він потребує зовнішніх спонукань. Даний рівень стійкості пізнавального інтересу характерний для більшості дітей. *Досить стійкий інтерес* характеризується переважанням внутрішньої мотивації в навчанні, і здобувач освіти може засвоювати інформацію з істинним бажанням, навіть при відсутності зовнішніх стимулів. Міцний пізнавальний інтерес розвивається не у кожної дитини. *Глибокий інтерес* до вивчення будь-якого навчального предмета в початкових класах є дуже рідкісним і, як правило, виявляється у дітей з раннім розвитком спеціальних здібностей. Діти, які вважаються обдарованими, становлять лише дуже малу частину. Більшість молодших здобувачів освіти проявляють пізнавальний інтерес не на дуже високому рівні. Їхні інтереси частіше є поверхневими, фрагментарними, ситуативними і пов'язані з тим, як вони саме в цей момент ставляться до певного предмета.

Аналізуючи теоретичні джерела, ми прийшли до висновку, що у дослідженнях виділяються наступні показники рівня пізнавального процесу, які опосередковано пов'язані з інтересом і можуть вказати на його інтенсивність і стійкість:

- здатність дітей виводити причинні зв'язки, розрізняти залежності та закономірності самостійно;
- самостійність у формулюванні власних висновків та відповідей;
- здатність до постановки запитань та бажання дізнатися більше;

– прагнення спостерігати, тривало розглядати об'єкти, досліджувати їх властивості та особливості, які цікавлять дитину;

– емоційно-пізнавальна активність, що виявляється в дискусіях, обговореннях відзначеного з однолітками та дорослими, а також у внесенні корекцій і доповнень до відповідей однокласників;

– реакція на дзвінок як свідчення вражень від цікавого чи нецікавого уроку.

Останні два показники особливо характерні для молодших здобувачів освіти, які виявляють інтерес до уроку, і дуже зручні для спостереження інтересу спостерігачами.

Навчальний процес включає в себе спільну та взаємопов'язану діяльність вчителя (викладання) та дітей (навчання). Саме в процесі такої взаємодії інтерес зміцнюється, розвивається та розширюється. Роль пізнавального інтересу та його вплив на діяльність та розвиток особистості дитини є складною та багатозначною. Пізнавальний інтерес дітей виражається у їхній інтелектуальній насиченості та спрямованості на пошук нового у явищах, предметах та подіях. Це супроводжується бажанням докладніше досліджувати їхні особливості та усвідомленим ставленням до явищ, подій і предметів.

Аналіз психологічної структури пізнавального інтересу довів психологів до висновку, що це являє собою суто особистісне утворення, пов'язане з потребами, в якому всі важливі для особистості процеси — інтелектуальні, емоційні і вольові — органічно поєднані в єдину структуру.

Пізнання неможливе без активного мислення, і саме процеси мислення відіграють важливу роль у формуванні інтересу до пізнання. В пізнавальному інтересі можна відслідкувати важливі аспекти, такі як «думка-воля», «думка-участь», «думка-переживання», що мають велике значення для навчального процесу.

При розгляді навчального процесу як єдності зовнішнього та внутрішнього, вчителю важливо стежити за тим, щоб сприяти розвитку таких

важливих пізнавальних процесів, як думка, емоції та воля, які в сукупності становлять основу пізнавального інтересу.

У перші роки навчання у молодших здобувачів освіти спостерігається значний розвиток інтересів, особливо стосовно прагнення дізнатися більше та інтелектуальної допитливості. Спочатку вони цікавляться окремими фактами (першокласники та другокласники часто запитують «що це таке?»), а згодом їхні інтереси стають спрямованими на встановлення причин, зв'язків між явищами та закономірностей (питання «чому?» і «як?»).

Пізнавальний інтерес відіграє значущу роль у мотивації навчання. Цей інтерес виражається у позитивному емоційному ставленні здобувача освіти до предмету або теми, яку він вивчає. Він спонукає здобувача освіти бажати розуміти і оволодівати знаннями та надає значення навчанню, і може активізувати здобувача освіти на різних рівнях. Вплив пізнавального інтересу не обмежується лише емоційним аспектом; він також покликаний активізувати різні психічні процеси, такі як: сприйняття, спостереження, пам'ять і увага, підтримуючи і посилюючи пошукову і дослідницьку діяльність. Цей інтерес забезпечує внутрішній рушійний момент для активності здобувача освіти. Він допомагає здобувачам освіти бути більш продуктивними у своїй навчальній діяльності, оскільки вони знаходять енергію і мотивацію у власному інтересі до теми. Успішне навчання, в свою чергу, може зміцнити пізнавальний інтерес дітей.

Пізнавальний інтерес є найціннішим мотивом для навчання, коли здобувач освіти виявляє готовність і бажання покращити своє навчання. Він має численні переваги порівняно з іншими можливими мотивами, такими як соціальні, колективні або професійні мотиви [55].

Пізнавальний інтерес досить простий у сприйнятті та виявленні, оскільки він виявляється через ставлення дітей до того, що вони вивчають, виражаючи цікавість або нецікавість щодо навчального матеріалу. Багато дітей оцінюють навчання на основі того, наскільки їм цікаво вивчати нові речі.

Пізнавальний інтерес може бути більш точним і чітким щодо мотивації навчання, оскільки він виражається через суб'єктивні почуття цікавості або нудьги. Інші мотиви, такі як соціальні або колективні, можуть бути більш абстрактними і менш чіткими в проявах.

Пізнавальний інтерес є добре вивченим поняттям, його можна легко виявити та стимулювати. Таким чином, його розвиток і підтримку можна вважати більш доступними порівняно з іншими мотивами навчання: низький рівень; середній рівень; високий рівень [61, с. 22].

В рамках нашого дослідження ми пропонуємо розглянути рівні розвитку пізнавального інтересу [61] (Табл. 1.2):

Таблиця 1.2.

Рівні розвитку пізнавального інтересу

Високий	Середній	Низький
Високий пізнавальний мимовільний інтерес	Пізнавальний інтерес, який потребує систематичних стимулів від педагога	Пізнавальна інертність
Цікавість в розумінні сутності явищ і процесів, а також їх взаємозв'язків та закономірностей; мотивація для розв'язання складних питань та розуміння складних аспектів.	Цікавість до збирання інформації, яка включає факти і описи, і потребує вчителя для розуміння сутності пізнання	Інтерес до видимих та ефектних аспектів явищ, без зацікавленості в їх сутності.

Процес самостійної діяльності відбувається з великим захопленням і інтенсивністю	Самостійна діяльність великою мірою залежить від конкретної ситуації і наявності стимулів або спонукань, які можуть вплинути на активність та інтерес здобувача освіти	Виявлення уявної самостійності дій, таких як копіювання інформації з дошки або від однокласників, разом із частими розірвами уваги
Бажання подолати труднощі	Сподівання отримати допомогу у подоланні труднощів від інших	Абсолютна пасивність у випадку появи труднощів
Споживання вільного часу, присвяченого предмету інтересу	Випадкове вивчення предмету інтересу у різні моменти часу	Відсутність прагнення до будь-якого виду діяльності

Пізнавальний інтерес раніше за все усвідомлюється здобувачем освіти, який, не замислюючись, може вказати на цікаві і нецікаві для нього уроки, заняття. Дії пізнавального інтересу як мотиву безкорисливі: якщо це реально діючий мотив, то прагнення дитини до пізнання реальні, цьому він підпорядковує свою діяльність на уроці, цьому він присвячує своє дозвілля, цим він насичує своє спілкування. Л. С. Виговський пише: «педагогічний закон говорить: перш ніж ти хочеш залучити дитину до будь-якої діяльності, зацікав його нею, подбай про те, щоб виявити, що вона готова до цієї діяльності, що у неї напружені всі сили, необхідні для цієї діяльності, і що дитина буде діяти сама, а вчителю ж залишиться тільки керувати і направляти її діяльністю» [35].

Часто педагоги використовують пізнавальний інтерес як засіб навчання, застосовуючи методи та прийоми, які пробуджують цей інтерес у дітей. У таких випадках вчителі використовують об'єктивно цікаві характеристики предметів, подій, явищ, аби спонукати дітей до активного дослідження і вивчення.

Процес пізнавального інтересу сприяє освоєнню навчального матеріалу та необхідних навичок і вмінь, що допомагають здобувачам освіти здобувати освіту. Він також позитивно впливає на розвиток психічних процесів, таких як мислення, уява, пам'ять, увага. Під впливом пізнавального інтересу ці процеси стають більш активними і спрямованими.

Пізнавальний інтерес орієнтований не лише на процес пізнання, але й на досягнення результатів. Він пов'язаний із прагненням досягти мети, подолати труднощі, вимагає вольового зусилля та напруження.

В психолого-педагогічній літературі інтереси молодших здобувачів освіти описуються як інтереси, які супроводжуються вираженням емоційним ставленням та особливо яскраво виявляються в змісті навчальних знань. Інтерес до вражаючих фактів, до опису явищ природи, подій суспільного життя(історії), спостереження за допомогою вчителя над словом народжують інтерес до мовних форм [59]. Всі ці аспекти дозволяють стверджувати, що інтереси молодших здобувачів освіти є досить різноманітними та в значній мірі залежать від вчителя та умов навчання.

Пізнавальний інтерес дійсно сприяє отриманню знань з різних навчальних предметів та розвитку способів, умінь і навичок, необхідних для освіти. Це також впливає на активізацію психічних процесів, зокрема мислення, уяви, пам'яті та уваги, що сприяє якісному підвищенню результатів навчання і загальному розвитку особистості. Пізнавальний інтерес спрямований не тільки на процес пізнання, але і на його результат, а це завжди пов'язано зі прагненням до мети, з її реалізацією, подоланням труднощів, з вольовим напруженням і зусиллям [15].

Таким чином, пізнавальний інтерес виявляється як один із найсуттєвіших мотивів навчання для дітей. Вплив пізнавального інтересу збагачує навчальну діяльність дітей, надаючи їй більшу продуктивність та емоційне наповнення. Важливо враховувати, що пізнавальний інтерес часто співпрацює з іншими мотивами, такими як відповідальність перед батьками, соціальним колективом і іншими. Як мотивація навчання, пізнавальний інтерес підштовхує дітей до самостійної діяльності, а в разі наявності цього інтересу процес освоєння знань стає більш активним та креативним, що, в свою чергу, позитивно впливає на зміцнення самого пізнавального інтересу.

Самостійне захоплення новими галузями знань, подолання труднощів викликає почуття задоволення, гордості, успіху, тобто створює той емоційний фон, який характерний для інтересу [5, с. 54]. При належній організації навчального процесу та систематичній виховній роботі в початковій школі, пізнавальний інтерес може стати стійкою рисою особистості здобувача освіти та сильно впливати на його розвиток. Як особистісна риса, пізнавальний інтерес проявляється в дітей у будь-яких обставинах та умовах, і вони виявляють допитливість та бажання пізнавати світ навколо себе.

Проблема розвитку пізнавального інтересу у молодших здобувачів освіти є складною і не має однозначного рішення через багатofакторність [27]. Розвиток цього інтересу у молодших здобувачів освіти залежить від багатьох чинників, включаючи зміст навчальних предметів, методи навчання, використані засоби, форми навчальної діяльності і, в кінцевому підсумку, особистість вчителя. Всі ці складові є об'єктивною основою для розвитку пізнавальних інтересів у молодших здобувачів освіти.

Основними факторами, що впливають на розвиток пізнавального інтересу, є особистість вчителя, зміст навчальних предметів та методичне забезпечення, засоби навчання, форми організації навчання, різноманітність видів пізнавальної діяльності, методи навчання, матеріально-технічне забезпечення та інші фактори, включаючи вплив батьків, середовища та подорожей.

Зміст навчальних предметів в початковій школі грає важливу роль у стимулюванні пізнавального інтересу дітей. Він має бути цікавим, змістовним, і включати в себе нові знання та відкриття. Якщо навчальний матеріал цікавий і стимулює дітей, то це може сприяти підвищенню їхнього пізнавального інтересу.

Організація процесу навчання також важлива для стимуляції інтересу до пізнання. Вона повинна включати різноманітні види пізнавальної діяльності та сприяти активному взаємодії між здобувачам освіти та вчителем. Спілкування в навчальному процесі також може грати важливу роль у стимулюванні пізнавального інтересу. Взаємодія між здобувачам освіти, а також між здобувачам освіти та вчителем може сприяти обміну ідеями та заохочувати дітей до активної пізнавальної діяльності.

Загалом, розвиток пізнавального інтересу у молодших здобувачів освіти залежить від комплексного впливу різних факторів, і вчителі мають важливу роль у створенні стимулюючого навчального середовища.

Для залучення інтересу до будь-якого змісту навчальної діяльності необхідний інтерес самого вчителя до діяльності, його захопленість. Зміст діяльності в навчальному процесі, позбавлений до нього інтересу самого вчителя, не зробить потрібного впливу на інтерес дітей [61, с. 26].

Дж. Дьюї стверджував, що «найважливішим явищем у школі, найбільш повчальним предметом, самим живим прикладом для здобувача освіти є сам учитель; він уособлений метод навчання, саме втілення принципу виховання» [21, с. 122].

Роль вчителя впливає на стимулювання допитливості і глибокого пізнання у молодших здобувачів освіти. Вчитель, який проявляє жагу до свого предмета, має високий рівень педагогічної культури та розуміє особливості своїх дітей, зазвичай досягає найкращих результатів у розвитку пізнавального інтересу та формуванні глибокого бажання знань у своїх дітей. Діти зазвичай з великим інтересом навчаються у таких вчителів, яких люблять і поважають.

Пізнавальний інтерес надає життя змісту навчального процесу для як учителя, так і дітей. Вчителі, які прагнуть надихати своїх дітей, відчувають, що нудно вчити одні й ті ж речі рік за роком. Вони завжди прагнуть оновити та трансформувати навчальний матеріал, намагаючись спонукати дітей до активності та самостійності.

Такі вчителі активно використовують різні методи навчання, спрямовані на стимулювання пізнавального інтересу. Серед таких методів можна виділити наочні, практичні, пояснювально-ілюстративні, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково пошуковий метод і дослідницький метод.

Ключовим аспектом у системі розвитку пізнавального інтересу молодших здобувачів освіти є створення інтенсивного та захоплюючого навчального процесу, який буде сприяти подовженню почуття радості та інтересу у дитині. З цією метою вчителі початкових класів використовують широкий спектр методів і засобів для привертання уваги дітей та оживлення навчального матеріалу. Пропонуємо розглянути декілька з цих методів: новизна навчального матеріалу; використання нових і нетрадиційних форм навчання; повідомлення історичних відомостей; ефектні досліди; дидактична гра; навчання з комп'ютерною підтримкою; застосування мультимедіа-систем; взаємонавчання (в парах, мікрогрупах); тестування знань, умінь; показ досягнень дітей [61, с. 27].

Основні показники пізнавального інтересу включають такі характеристики: цікавість, самостійність, ініціативність, вольові якості (такі як завзятість, наполегливість, вміння доводити розпочате до кінця, опір відволікаючим впливам, енергійність), цілеспрямованість і творчість.

За досвідом педагогів минулого століття та з урахуванням сучасних досліджень виділяють чотири умови, які сприяють формуванню, розвитку та зміцненню пізнавального інтересу дітей.

Однією з основних умов формування пізнавального інтересу є створення максимальних умов для розвитку розумової діяльності дітей. Удосконалення пізнавальних сил відбувається за допомогою вирішення пізнавальних завдань,

роздуми, а також активного пошуку, де здобувач освіти самостійно приймає рішення, і формується певна точка зору [40].

Друга умова формування пізнавального інтересу – створення можливостей для розвитку пізнавальних інтересів та особистості дітей в цілому. Це означає, що навчання повинно систематично сприяти розвитку здібностей та навичок, а також розширювати їхні можливості для пізнання. Ця умова передбачає роботу вчителя над формуванням загальних умінь та навичок, таких як аналіз, узагальнення, систематизація, логічне мислення та інші.

Третя умова – створення емоційної атмосфери навчання та забезпечення позитивного емоційного ставлення до навчального процесу. Ця умова підкреслює важливість психологічного комфорту в навчальному середовищі. Успішне навчання та розвиток пізнавального інтересу залежать від того, як діти відчують себе в класі, як вони сприймають навчальну атмосферу та які емоції вони пов'язують з навчанням.

Четверта умова – сприятливе спілкування в навчальному процесі. Дана умова працює при формуванні взаємозв'язку «здобувач освіти-вчитель», «здобувач освіти-батьки і близькі», «здобувач освіти-колектив» [10]. Слід також враховувати індивідуальні особливості самого здобувача освіти, його реакцію на успіхи та невдачі, особливі здібності, наявність інших сильних інтересів та інші психологічні аспекти, що впливають на формування пізнавального інтересу.

Розвиток пізнавальних інтересів у молодших здобувачів освіти залежить від кількох факторів, включаючи рівень знань вчителя, його здатність привертати увагу дітей до головних аспектів навчання, вибір методів та форм навчання на уроці, а також урахування індивідуальних особливостей дітей та адаптацію завдань для різних рівнів здібностей.

Вибір засобів для стимулювання пізнавальних інтересів обумовлений, перш за все, розумінням вікових особливостей молодших здобувачів освіти. Це включає такі аспекти, як створення позитивного емоційного фону в

пізнавальній діяльності, емоційне відношення вчителя, взаємодію між вчителем і здобувачем освіти, використання методів стимулювання конкуренції та винагородження, впровадження завдань з дослідницьким та творчим підходом, використання дидактичних ігор, створення ситуацій, що викликають захоплення та цікавість, використання інтерактивних методів навчання та створення «ситуацій успіху». Всі ці підходи спрямовані на активізацію пізнавальної активності дітей та роблять навчання цікавим та привабливим процесом.

Отже, в педагогічній практиці пізнавальний інтерес часто розглядається як потужний інструмент для активізації навчальної діяльності дітей. Вчителю він дозволяє зробити навчання цікавим та привабливим, виділити ті аспекти навчального матеріалу, які спонтанно привертають увагу дітей, спонукають їх активно мислити, викликають емоції та захоплення та створюють сприятливий клімат для результативного навчання.

1.3. Основні етапи формування пізнавальних інтересів у процесі активності дітей

Пізнавальний інтерес – це стан емоційного спрямування особистості, який виявляється у вибірковій увазі до конкретного предмета чи діяльності, пов'язаної з ним. Він приносить внутрішнє задоволення від результатів цієї діяльності. Пізнавальний інтерес властивий пошуковому ставленню, підвищує розвиток розумових здібностей здобувача освіти, сприяє його самостійності, стимулює продуктивну працездатність, змінює підходи до розумової діяльності і є важливою умовою розвитку творчої особистості.

Характерними особливостями пізнавального інтересу є його усвідомленість, емоційність, особлива воляова спрямованість до пізнання [8, с. 33].

Формування пізнавального інтересу пов'язане із створенням в особистості психологічних функцій, які підтримують і сприяють цьому

інтересу. Якщо ми бажаємо розвивати пізнавальний інтерес у людини, яка займається пізнавальною діяльністю, ми повинні активно сприяти розвитку таких психологічних функцій, які допомагатимуть їй залишатися зацікавленою і впроваджувати нові знання і дослідження в практиці.

Інтереси здобувачів освіти становлять основу навчання, впливаючи на його формування і результат.

Пізнавальний інтерес може виступати і як засіб навчання, і як мета педагогічної роботи щодо розвитку загальної пізнавальної активності [45, с. 83]. Ця тривалість вираження інтересу у вигляді мети, засобу і результату навчання та виховання є ключовою особливістю педагогічного аспекту проблеми формування пізнавальних інтересів студентів.

Основні етапи процесу формування інтересу студентів до навчання такі:

- створення специфічних умов, що сприяють появі особистих потреб у знаннях і в певному виді діяльності;
- формування позитивного ставлення до навчання (мотиви і стимули навчальної діяльності);
- організація пізнавальної активності дітей, яка завдяки певним формам і засобам навчання стимулює розвиток пізнавального інтересу [37].

Розрізняють чотири етапи розвитку інтересу: зацікавленість, допитливість, заглибленість і спрямованість [25, с. 280].

Дослідниця І. О. Чобан визначає їх як послідовні стадії розвитку, особливість яких полягає в тому, що один рівень не змінює інший послідовно. Вони співіснують, але для кожної вікової ступені характерно своє співвідношення цих рівнів. Незважаючи на те, що ці стадії виділяються чисто умовно, найбільш характерні їх ознаки є загальноновизнаними [61, с. 18].

Перший етап характеризується ситуативним інтересом, коли студенти можуть тимчасово зацікавитися певною темою. Зацікавленість може бути розглянута як проста і перша стадія орієнтування, пов'язана з новизною предмета, проте вона має обмежене значення для дитини. Ця форма цікавості є ситуаційною, виникає швидко та зникає так само швидко при відповідних

обставинах. Вона зазвичай виникає через зовнішні, іноді несподівані та незвичайні подразники, і не супроводжується справжнім бажанням вивчити предмет глибше. Діти можуть бути зацікавлені певними об'єктами або предметами, але не виявлятимуть активних зусиль для розуміння їх суті.

Другий етап відзначається їх бажанням розширити свої знання та самостійно розв'язувати проблеми. Допитливість представляє собою стан емоційного піднесення особистості, заснований на бажанні дізнатися більше про спостережене чи почуте. На цьому етапі розвитку інтересу спостерігаються виражені емоції подиву та радості від пізнання. Ця стадія відзначається широким спектром об'єктів, які зацікавлюють особу, і вона має більш стійкий характер, ніж цікавість.

На третьому етапі (заглибленість) інтерес стає глибоким, стійким та індивідуально значущим, і діти усвідомлюють його наявність, виявляють пізнавальну активність. Четвертий етап (спрямованість) включає в себе свідоме прагнення студентів до глибокого і міцного засвоєння знань, опанування теоретичних засад науки та їх застосування на практиці.

Для досягнення стійкого інтересу здобувачів освіти необхідні належне науково-методичне забезпечення навчального процесу, а також матеріально-технічне оснащення та використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні. Важливими є також правильний і творчий підбір методів навчання та активізація міжпредметних зв'язків.

У педагогічній практиці для формування пізнавального інтересу здобувачів освіти молодших класів використовуються сучасні форми, методи, та прийоми, які сприяють підготовці якісних фахівців.

Формування позитивного ставлення до навчальної діяльності залежить від численних факторів. Важливо, щоб вчитель був свідомим готовністю дитини до навчання та сприймав її як особу, здатну до серйозної, відповідальної та наполегливої праці. Також важливим є відомість вчителем ставлення дитини до школи, знань, навчальних предметів, а також зміни цього ставлення протягом тривалого періоду.

Організація навчально-виховного процесу відіграє ключову роль у формуванні позитивного ставлення дитини до навчання, і включає в себе використання дитячих можливостей для засвоєння знань та створення стимулюючого навчального середовища, де дитина може розвивати свої здібності та здобувати нові знання з радістю та зацікавленістю.

Для того щоб сформувати інтерес дітей, вчитель повинен чітко визначити свою педагогічну мету і зрозуміти, яким чином передати здобувачам освіти зміст та важливість вивченого матеріалу для сучасного світу і майбутнього [8, с. 35].

Друга важлива умова для стимулювання інтересу полягає у внесенні новизни як у зміст вивченого матеріалу, так і в підходах до його подачі. Повторення відомого на одному й тому ж рівні не вдовольняє дітей, і тоді вчитель повинен постійно розширювати горизонти пізнання здобувачів освіти, відшуковувати нові аспекти та підходи до вже відомого матеріалу, що допоможе глибше зрозуміти предмет.

Третя умова для формування інтересу полягає в створенні емоційно привабливого процесу навчання. Метою вчителя є виклик емоційних відгуків дітей, активізація їх моральних, інтелектуальних та естетичних почуттів під час навчання.

Четверта умова включає в себе розробку оптимальної системи тренувальних творчих вправ і завдань для вивчення конкретних частин навчального матеріалу. Ці завдання мають заохочувати дітей використовувати свої знання на практиці та розвивати творчий підхід до вивченого матеріалу [9, с. 36].

Отже, до основних етапів формування пізнавальних інтересів у процесі активності дітей відносять: зацікавленість, допитливість, заглибленість і спрямованість.

Висновки до першого розділу

Пізнавальна активність – це важлива якість особистості, яка формується у здобувачів освіти під час навчальної діяльності та має суспільне значення. В сучасних умовах особливо важливо розвивати пізнавальний інтерес у дітей. Проте, питання про те, як досягти найкращих результатів у його розвитку, залишається відкритим.

Теоретичний аналіз показав, що інтерес, як важливий та складний мотив навчання, має безліч психологічних визначень. Він базується на трьох обов'язкових складових: 1) позитивні емоції, пов'язані з діяльністю; 2) пізнавальний аспект цих емоцій, який можна охарактеризувати як радість від процесу пізнання; 3) безпосередній мотив, що виникає від самої діяльності, коли сам процес діяльності є внутрішнім стимулом, незалежно від інших мотивів. Інтереси можна класифікувати залежно від кількох аспектів: 1) за предметним спрямуванням; 2) за активністю; 3) за широтою; 4) за глибиною; 5) за стійкістю.

Під поняттям «формування пізнавального інтересу» у даному дослідженні ми розуміємо процес переходу, за певних умов, з менш стійкого на вищий ступінь пізнавального інтересу, який характеризується певним набором встановлених ознак. Під час цього переходу відбувається мобілізація всіх психофізіологічних систем здобувача освіти, які забезпечують ефективне сприйняття та виконання певних навчально-пізнавальних завдань.

Основними факторами, що впливають на розвиток пізнавального інтересу, є особистість вчителя, зміст навчальних предметів та методичне забезпечення, засоби навчання, форми організації навчання, різноманітність видів пізнавальної діяльності, методи навчання, матеріально-технічне забезпечення та інші фактори, включаючи вплив батьків, середовища та подорожей. Основні показники пізнавального інтересу включають такі характеристики: цікавість, самостійність, ініціативність, вольові якості (такі як

завзятість, наполегливість, вміння доводити розпочате до кінця, опір відволікаючим впливам, енергійність), цілеспрямованість і творчість.

Пізнавальний інтерес дозволяє вчителю зробити навчання цікавим та привабливим, виділити ті аспекти навчального матеріалу, які спонтанно привертають увагу дітей, спонукають їх активно мислити, викликають емоції та захоплення та створюють сприятливий клімат для результативного навчання.

Основні етапи процесу формування інтересу студентів до навчання такі:
1) створення специфічних умов, що сприяють появі особистих потреб у знаннях і в певному виді діяльності; 2) формування позитивного ставлення до навчання (мотиви і стимули навчальної діяльності); 3) організація пізнавальної активності дітей, яка завдяки певним формам і засобам навчання стимулює розвиток пізнавального інтересу.

Розрізняють чотири етапи розвитку інтересу: зацікавленість, допитливість, заглибленість і спрямованість.

РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ КОМІКСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

2.1. Комікси та їхня роль в навчальному процесі

Сучасні вимоги суспільства до педагогів включають не лише передачу знань, але й розвиток особистісних якостей дітей, формування готовності дітей до життя і розвиток їх творчого мислення. Сьогодні в навчальному процесі активно використовуються комп'ютерні технології, телевізійні програми та інші засоби. Оскільки діти мають складності із засвоєнням абстрактних концепцій, їм необхідна наочна підтримка для кращого розуміння процесів і явищ. Сучасні діти звикли сприймати інформацію через візуальні образи та кольори, тому вчителям актуально шукати нові способи візуального представлення навчального матеріалу.

Сучасний світ, який відзначається високим рівнем технологічних можливостей, призвів до того, що люди стали залежними від яскравих візуальних образів, через які вони отримують інформацію. Ця залежність призвела до перепрограмування багатьох людей, зробивши їх візуально орієнтованими. У цьому контексті багато авторів, таких як І. Ф. Андрійко, В. М. Кудрявцев, Н. В. Куруц, М. М. Фіцула, висловлюють думку про корисність методу демонстрації, який поєднує аудіальні, візуальні та кінестетичні джерела інформації [2; 32].

Аналіз науково-методичних джерел вказує на те, що в вітчизняній педагогіці недостатньо приділяється уваги важливому засобу візуального унаочнення, такому як комікс. Є. Даниленко, який досліджує можливості використання коміксів у навчанні біології, вважає комікси принципово новим засобом навчання, який не дублює інших. У своїх дослідженнях автор висловлює погляд на великий потенціал коміксів і порівнює їх з іншими засобами навчання, визначаючи переваги та недоліки кожного з них [17].

Комікси досить широко застосовуються у школах Америки, Японії та Європи [63; 64]. У підручниках з англійської мови часто можна знайти сторінки з навчальними коміксами, і це не випадково, адже комікс – це потужний інструмент для швидкого запам'ятовування певної інформації.

За словами Дж. Елдера, відомого експерта з візуальної грамотності та цифрового інтерактивного навчання, «комікси можуть врятувати вам життя», приміром, інструкції для пасажирів повітряного транспорту, або використання вогнегасника, коли є лише кілька хвилин для запам'ятовування, або ж поведінка людини у громадських місцях у період пандемії» [11, с. 40].

Згідно з Н. В. Востряковою, комікс (англ. *comics*) – «це графічно-розповідний жанр, який отримав широке розповсюдження на Заході – серія малюнків з текстом, яка створює зв'язну розповідь, зазвичай пригодницького змісту» [12, с. 82].

Комікс – графічно-оповідний жанр, у якому поєднано малярство (карикатуру, послідовність малюнків) і літературу (короткі тексти у вигляді «мовної бульки» чи «хмарки»); серія зображень з короткими текстами, що становлять історію; книжка з такими малюнками [48]. Іншими словами, комікс – це особливий спосіб розповіді, що містить послідовно розміщені тематичні кадри: малюнки, діалогічні символи тощо.

Засновником коміксу вважають швейцарського письменника, художника і політика Р. Тепфера, який у 1830 році створив умови для появи сучасного коміксу, встановив його як новий жанр літератури, назвав його «літературою в естампах» і організував поширення цієї форми мистецтва, а також заклав основи теорії коміксу.

Вчений Д. О. Белов пише: «для коміксу як інформаційного продукту принциповими критеріями визначення є сюжет, наявність послідовності виражених графічно-вербальними інструментами смислів, і, власне, специфічний, унікальний інструментарій для передачі цих смислів – синергія тексту і малюнку, які, будучи в рівному ступені необхідними для коректного розуміння розповіді, стають рівнозначними компонентами коміксу» [4, с. 3].

У дисертаційній роботі Д. О. Белова в історичному контексті були визначені етапи розвитку українського коміксу [4, с. 5-6].

Перший етап розвитку українського коміксу, який охоплює період 1920-30-х років, відзначався своєрідним зародженням. Цей період відзначився поширенням гумористичного коміксу, оскільки в цей час було помітно поширення комікс-стріпів у сатиричних виданнях з агітаційно-пропагандистським спрямуванням, таких як «Червоний перець» (1922 р.; 1927-1933 рр.), «Комар» (1933-1939) та інших.

На другому етапі розвитку українського коміксу, який охоплює період від 1930 до 1950 років, традиції коміксу продовжували жити, особливо у еміграційному середовищі. У цей період, коли в СРСР відбувались масові репресії і існувала цензура, комікси підтримувалися в таємниці та підпіллях, включаючи видання як «Український перець» і друкарню «Смерть сталінсько-гітлерівським катам» Української повстанської армії, а також в емігрантських виданнях, таких як дитячий часопис «Веселка» у США та журнал «Комар/Їжак» у Німеччині.

На третьому етапі, який відбувався в період з 1950 по 1990 роки в умовах Радянського Союзу, почали створюватися дитячі комікси, які були представлені у журналах «Перчень», «Барвінок», «Малютко». Водночас, в Західному світі комікси вже активно розширювали свою аудиторію серед дорослих завдяки обговоренню суспільних і політичних проблем.

Четвертий етап розвитку українського коміксу, який відбувався в період з 1990 по 2010 роки, був відзначений значущою зміною у коміксових практиках. Відбулася відмінність від повністю дитячих та розважальних коміксів, які більше уваги приділяли соціальним, побутовим, естетичним, міфічно-героїчним та освітнім аспектам.

П'ятий етап, який є сучасним і почався у 2010-х роках, відрізняється багатофункціональністю вітчизняних коміксів. Вони поєднують у собі унікальне національно-історичне спадкування з найкращими світовими досягненнями в жанрі коміксів. Крім того, на цьому етапі формується навколо

коміксів ціла коміксова культура, яка включає в себе різноманітні аспекти та артистичні вирази.

Сучасні комікси відрізняються багатьма жанровими та видовими різновидами, які включають:

1) пригодницько-історичні комікси, які розповідають історичні події або містять пригодницькі сюжети, які відбуваються в минулому;

2) супергеройські комікси, основані на пригодницьких історіях супергероїв, які мають особливі надздібності і використовують їх для захисту світу;

3) фентезі та наукова фантастика включають у себе уявні світи, магію, космічні подорожі, істоти та технології, які не існують у реальному світі;

4) комікси для дітей – спеціально створені для молодших читачів і містять відповідний контент та мов;

5) гумористичні комікси, які спрямовані на розваження і сміх, часто містять комічні ситуації та героїв;

6) сучасні романи, які розповідають складні сюжети та відображають реалії сучасного життя;

7) кримінальні комікси мають сюжети, пов'язані з кримінальними діями, розслідуваннями, злочинами тощо;

8) освітні комікси використовуються для навчання та передачі інформації через комікс-формат [4, с. 6].

Така різноманітність жанрів та видів коміксів дозволяє відповідати інтересам різних аудиторій і використовувати комікси як засіб розваги, освіти та виразу мистецтва

Комікс дозволяє передати максимальний обсяг інформації у наочному та візуальному форматі, допомагаючи встановити необхідні акценти у сприйнятті образів, подій та явищ та зосередити увагу дитини на головному. Оскільки діти набагато легше сприймають візуальну інформацію, комікси природніше сприймаються ними, і їм не потрібно спеціально підготовлювати дітей до цього формату. В той же час для дорослих важливо вивчити структуру коміксу,

узгодженість всіх його компонентів, роль малюнків та тексту, ритміку та механізми сприйняття цього жанру взагалі.

У структурі коміксу наявний діалог як засіб спілкування між героями, а візуальну інформацію передають малюнки, які сприймаються очима.

В. Кудрявцев розглядає комікс як яскраву форму комунікації, яка об'єднує як вербальний, так і невербальний аспекти інтелектуальної діяльності [61, с. 47].

Згідно з Є. Даниленком, комікс повинен використовуватися як універсальний засіб для подання нової інформації, спрямований на свідомість дитини та її почуття. Використання коміксів особливо актуально, коли вербальний метод не є ефективним. Автор вказує, що серед традиційних засобів візуального навчання найчастіше використовують статичні інструменти, такі як ілюстрації, таблиці, слайди, діафільми, які є статичними засобами для надання нового матеріалу. У відміню від цього, комікс може ефективно виконувати обидві функції: як інструмент для представлення матеріалу і як опору для його відтворення. Комікс також може бути корисним як методичним супроводом при виконанні лабораторних робіт [17, с. 102-104].

У коміксі будь-який процес, подію або явище можна розкласти на складові частини. Тому творцям коміксів потрібно вміти правильно виділяти ці складові, ставити необхідні акценти та спрямовувати увагу до основного змісту. Для дитини, яка одночасно є глядачем і читачем коміксу, такий навчальний матеріал є зручним і сприяє кращому сприйняттю та розумінню подій.

Комікс – це форма, яку можна заповнити відповідним змістом. Все залежить від задуму творця, оскільки він створює історію, а не просто окремі картинки. Він повинен об'єднати їх в єдиний зв'язок, передати певну ідею і зацікавити читача, спонукнути його переживати історію та робити висновки. Хоча комікси часто містять розважальний матеріал, вони також можуть впливати на свідомість людини, хоча це робиться більш прямолінійно. Особливо це стосується людей, які не звикли читати книжки. Комікси є

потужним інструментом впливу на дітей, здатним формувати світогляд, тому вони мають бути використані в освітній сфері.

Вчитель, який глибоко розуміє можливості коміксів у навчально-виховному процесі, зможе визначити їх корисність та знайти безліч варіантів застосування не лише на уроках, але й у позакласний час. Він може виступити посередником між дитиною і коміксами, навчивши її читати та розуміти цей вид мистецтва. Окрім того, навчання дітей малювати комікси може розвивати їхні художньо-творчі та аналітичні здібності, а також уміння сприймати цілість, раніше ніж окремі частини, сутність явища чи предмета, а також вдосконалювати навички роботи з різними художніми матеріалами і засобами виразності. Можна запропонувати дітям завдання створити закінчення для незавершеного коміксу або скласти власну історію за допомогою заданих кадрів коміксу. Це завдання сприятиме розвитку творчих здібностей дітей і вдосконаленню їхнього мислення [12, с. 230].

Працюючи над створенням коміксу, дитина не лише поліпшує свої навички малювання, але також навчається виділяти найважливіші аспекти події або явища і розвиває навички аналізу та розбиття на складові частини. Комікс робить навчання більш осмисленим і, отже, ефективнішим. Дитина, яка розуміє сутність коміксів, вміє їх читати та малювати, не лише механічно запам'ятовує інформацію, але й прагне її зрозуміти і самостійно вивчати.

Сучасні діти вимагають від вчителів постійних пошуків нових способів вирішення не лише навчальних, але й виховних завдань. Під час виховних бесід діти часто відчують нудьгу та відволікання, але комікс може змінити цю ситуацію. Сценарій вчителя для складної життєвої ситуації, який може бути в основі коміксу, дозволяє здобувачам освіти усвідомити її суть під час кількох хвилин перегляду, тоді як решта часу може бути присвячена обговоренню моральних та етичних аспектів. При цьому немає пафосу, а моральні цінності висловлюються через дії героїв у різних життєвих ситуаціях, а не нав'язуються дорослими. Читач завжди має можливість увійти себе на місце героїв коміксу і виявити нові аспекти власної особистості.

Комікси дійсно можуть бути ефективним засобом створення історій, спрямованих на підвищення обізнаності щодо здорового способу життя та боротьби зі шкідливими звичками. Наприклад, історії про наркоманію, алкоголізм, куріння та важливість занять спортом можуть бути візуалізовані в коміксах. Діти, переглядаючи такі історії, можуть легше усвідомити наслідки негативних звичок і небажаної поведінки. Під час обговорення ситуацій з коміксу, діти можуть обговорювати наслідки та можливі рішення в реальному житті.

Крім того, комікси можуть допомогти вирішити проблему мотивації в навчанні. Вони надають змогу дітям побачити, як вивчені знання можуть бути корисними в реальних життєвих ситуаціях. За допомогою коміксів можна показати, як навчання пов'язане з реальними ситуаціями і вирішенням практичних завдань. Яскраві малюнки та історії можуть стати джерелом інтересу та радості в навчанні, а не просто обов'язком.

Комікс і текст, як правило, дійсно взаємодоповнюють один одного. Комікси можуть бути відмінним способом ілюструвати текст, роблячи його більш наочним та цікавим для читачів. Вони можуть виконувати роль ілюстрацій і переносити інформацію через малюнки та діалоги. Комікси дійсно можуть бути корисні у навчальних підручниках, особливо коли інформацію можна більш ефективно передати через зображення та діалоги. Вони можуть стати привабливим способом представлення матеріалу та допомогти залучити увагу читачів. Важливо враховувати, що вибір між текстом і коміксами залежить від методичної концепції авторів і мети навчального матеріалу. Обидва підходи мають свої переваги, і їх можна використовувати у відповідності до потреб дітей та завдань навчання. Такого ефекту важче досягти за допомогою звичайних ілюстрацій, адже за своєю природою ілюстрації не є сюжетними та динамічними [17, с. 105].

Таким чином, комікс – це особливий спосіб розповіді, що містить послідовно розміщені тематичні кадри: малюнки, діалогічні символи тощо. Сучасні комікси відрізняються багатьма жанровими та видовими різновидами,

які включають: пригодницько-історичні комікси, супергеройські комікси, фентезі та наукова фантастика, комікси для дітей, гумористичні комікси, сучасні романи, кримінальні комікси, освітні комікси.

2.2. Потенціал використання англomовних коміксів у формуванні пізнавального інтересу молодших здобувачів освіти

Використання коміксів у навчальному процесі сприяє розвитку творчих здібностей дітей, оскільки вони вимагають використання специфічної лексики для передачі емоційних станів персонажів, що сприяє не лише драматизації сюжетів, але й навчає дітей сприймати та розуміти емоції персонажів, а також вміти керувати ними, розвиваючи емоційний інтелект. Крім того, комікси сприяють розвитку уяви та фантазії, навчають чітко формулювати та висловлювати свої думки, виділяти головну ідею та працювати в команді [65].

Комікси часто використовуються педагогами при вивченні іноземних мов. Д. В. Ольшанський провів дослідження, в якому вивчав історію та аналізував особливості коміксу як пізнавально-розважального жанру та засобу навчання іноземних мов. Він визначив форму та зміст коміксів і підкреслив, що серед очевидних переваг коміксів є їх здатність допомогти здобувачам освіти позбавитися від високого рівня абстракції, з яким вони стикаються на ранніх стадіях навчання [42].

У науковій літературі знаходимо також поняття «дидактичний комікс», що став «справжнім медіа явищем» [66]. Якщо донедавна комікс, зокрема освітній (дидактичний), здебільшого був предметом дослідження художнього мистецтва, літературознавства, журналістики [62], то сьогодні йому як дієвому педагогічному засобу належить чільне місце наукових дослідженнях [44].

Незважаючи на існуючі розбіжності в педагогічній науці та практиці щодо використання коміксів у навчанні, М. Лавренова визначає численні переваги використання коміксів у навчальному процесі:

– прискорення процесу навчання – користування коміксами може прискорювати процес засвоєння матеріалу та робити його більш доступним;

– поєднання візуальних та вербальних аспектів – використання коміксів допомагає асоціювати інформацію завдяки поєднанню візуальних та вербальних складових, зробивши навчання яскравим та легкодоступним;

– точність та лаконічність – комікси вимагають точного та стислого висловлення, що допомагає розвивати здатність до чіткого мовлення та візуалізації інформації;

– подача інформації по кадрах – використання коміксів сприяє розвитку навичок розуміння причинно-наслідкових зв'язків, оскільки увага зосереджується на послідовності подій, а не на їх описі;

– розвиток мовлення та креативності – комікси сприяють розвитку комунікативних навичок та креативності дітей;

– виділення основного та розвиток логічного мислення – вивчення коміксів може допомагати здобувачам освіти виділяти головну ідею та розвивати логічне мислення;

– підтримка творчої мовленнєвої діяльності дітей [34].

Навіть при обмеженій доступності інформації, Н. Кириленко зауважує, що комікси можуть бути корисною наочною опорою, яка сприяє зосередженню уваги дітей. При формуванні наукових понять комікси можуть використовуватися для переходу від абстрактних понять до конкретних прикладів. Цей підхід відповідає деяким дидактичним принципам, таким як:

– принцип наочності – використання коміксів допомагає надавати конкретну, ілюстративну форму абстрактним поняттям, що сприяє кращому їх засвоєнню;

– принцип зрозумілості – комікси дозволяють подавати інформацію у доступній та зрозумілій формі, що полегшує розуміння для дітей;

– принцип конкретності – комікси надають конкретні приклади і ситуації, які допомагають здобувачам освіти краще розуміти абстрактні поняття [26].

Отже, використання коміксів може сприяти впровадженню цих дидактичних принципів у навчання та полегшити процес формування наукових понять здобувачам освіти. Такий підхід є реалізацією низки дидактичних принципів:

1) взаємозв'язку навчання, виховання і розвитку (розвиток інтелектуальної, емоційно-вольової, діяльнісно-поведінкової сфери особистості; загальних і спеціальних здібностей, пізнавальних інтересів та потреб);

2) науковості (формування наукового світогляду дітей відповідно до сучасного рівня розвитку науки);

3) оптимізації навчання (вибір та реалізація найкращого варіанту організації пізнавальної діяльності дітей заради досягнення максимально можливих результатів за мінімально необхідних затрат);

4) мотивації навчально-пізнавальної діяльності (створення умов, за яких здобувач займає активну особистісну позицію і має змогу найбільш повно розкритися як суб'єкт навчальної діяльності);

5) активності, свідомості та самостійності (спонукання до цілеспрямованої самостійної навчально-пізнавальної активності у процесі створення власних коміксів) та тощо [26].

Дидактичний комікс включає в себе елемент інтерактивності, оскільки він стимулює дітей до активного мислення, сприяє комунікації та розвитку творчості. Зазвичай, комікс складається з 5-6 кадрів, що дає здобувачам освіти можливість образно сприймати та відтворювати причинно-наслідкові зв'язки, що сприяє набуттю навичок створення власних історій та розповідей. У результаті, учні стають більш активними учасниками навчального процесу, розвивають свою творчість і здатність аналізувати і виражати ідеї через комунікацію.

Численні дослідження підтверджують, що використання коміксів у навчальному процесі сприяє індивідуалізації навчання (за результатами 79 % респондентів) і підвищує мотивацію дітей до навчання (74 % респондентів) [18, с. 30]. Комікси сприяють прискоренню процесу засвоєння навчального матеріалу, візуалізують інформацію та допомагають акцентувати увагу дітей на головних поняттях, образах, подіях та явищах.

Освітній комікс дає змогу урізноманітнити урок і дати здобувачам освіти нові емоції завдяки відносній свободі жанрів і сюжетів. Використання такого виду творчих завдань сприяє формуванню активної мисленнєвої діяльності дітей шляхом аналізу та розв'язання поставленої комунікативної задачі, що будуть подані в доступній формі поєднання ілюстрацій та супроводжуючого їх тексту.

Комікс дає змогу сформуванню інтересу і мотивації, підвищити можливості самостійного аналізу інформації та подальшого запам'ятовування матеріалу, а також зберегти позитивний настрій у процесі вивчення нових тем, розвивати творчі здібності. Він забезпечує високий рівень наочності за рахунок великої кількості зображень, які допомагають сприймати пов'язаний з ними текст, прискорює процес сприйняття тексту шляхом його зв'язку з наочним супроводом і створює доступний поріг включення в роботу на уроці для кожного здобувача освіти.

Сучасне покоління краще сприймає насичену та концентровану інформацію, в якій переважає візуалізований аспект. За таких умов освітні комікси на уроках англійської допоможуть зберегти концентрацію дітей на уроці та підвищити кількість запам'ятовуваного ними матеріалу.

Застосування цієї технології на уроках англійської мови допоможе закріпити деякі граматичні структури, шаблони для діалогів і різні групи слів, адже наочність, присутня в освітньому коміксі, збільшує частку сприйнятого навчального матеріалу. К. Д. Ушинський зазначав, що більше органів чуття буде задіяно під час сприйняття якогось враження, то міцніше воно

закріплюється в нашій пам'яті. Учні з більшою ймовірністю виявлять інтерес до коміксу і вникнуть у текст [22].

Дослідниця І. Загадей у своїй роботі вказує, що комікс, за рахунок взаємодії в ньому вербальних і невербальних компонентів, поєднує в собі високий обсяг інформації, розрахованої на максимальну простоту сприйняття. Комікс може бути визначений як особливий вид дискурсу, тексту з конкретними завданнями, зануреного в ситуацію реального спілкування [22].

С. Кері підкреслює, що комікси стимулюють читачів, оскільки вони приводять студентів у літературний формат, який є для них зрозумілим. Комікси спілкуються зі студентами так, щоб вони могли легко ідентифікувати себе з ними. Комікси надають студентам можливість читати матеріал, який поєднує ілюстрації з текстом і виражає сатиру, символізм, точку зору, драму, каламбур та гумор способами, які неможливо передати лише текстом» [7].

Ефективне використання коміксів в навчанні передбачає дотримання наступних дидактичних умов:

1) основою організації навчального процесу є комікс, який сприяє діалогічній взаємодії між учасниками;

2) вибір мовного та мовленнєвого матеріалу для коміксів повинен відповідати вимогам навчальної програми та стимулювати пізнавальну активність дітей, зокрема:

– включення характерних для діалогічного мовлення фразеологічних одиниць, усталених словосполучень, колокацій та типових діалогічних зв'язків для формування механізмів діалогічного мовлення дітей;

– розширення обсягу мовного та мовленнєвого матеріалу коміксів, включаючи нові лексичні одиниці;

– забезпечення практичної значущості та відповідності інтересам дітей мовного та мовленнєвого матеріалу коміксів;

– використання широкого спектру лексичних значень, представлених у коміксах;

– включення автентичних мовленнєвих зразків та їх стильової різноманітності;

– використання пізнавальних сюжетів та ситуацій, що містять соціокультурний аспект мовлення і інформацію про культуру різних країн та рідну країну;

– врахування жанрового різноманіття коміксів та їх стильових особливостей, що відповідають пізнавальним інтересам дітей молодшого шкільного віку, такі як пригоди, фантастика, гіперболіка, гротескність та динамічність подій;

3) використання відповідного художньо-естетичного оформлення мовленнєвого матеріалу коміксів, яке передбачає спеціальні прийоми оформлення тексту та художньої графіки, зокрема:

– використання мистецьких прийомів для надання коміксам пізнавального характеру;

– спрямування на підвищення інтересу дітей до навчального матеріалу;

– використання яскравості та кольоровості малюнків у поєднанні з цікавим змістом коміксів;

4) відповідне художнє та естетичне оформлення мовленнєвого матеріалу, яке представлено в коміксі, вимагає використання спеціальних прийомів для оформлення тексту та графіки, а також має базуватися на пізнавальних принципах [43, с. 49-51].

Аналіз науково-методичної літератури дозволяє виділити різноманітні функції коміксів у навчанні іноземних мов. Основні функції коміксів у цьому контексті включають:

– мотивуюча функція: комікси можуть стимулювати і мотивувати дітей для вивчення іноземної мови через їх цікавий та привабливий формат;

– візуалізуюча функція: комікси надають візуальну опору у навчанні, що допомагає здобувачам освіти легше розуміти та запам'ятовувати мовні структури та лексику.

– естетична функція: вивчення коміксів дозволяє розглядати мову як мистецтво, розвиваючи естетичне сприйняття мови та графіки;

– індивідуалізуюча функція: учні з різними рівнями знань можуть працювати з коміксами в індивідуальному порядку, що дозволяє враховувати їхні потреби та можливості;

– контекстна функція: комікси можуть слугувати контекстом для вивчення та розуміння складних мовних явищ, оскільки вони ілюструють мову в реальних ситуаціях;

– розвиваюча функція: робота з коміксами сприяє розвитку критичного мислення та аналітичних навичок дітей;

– оптимізуюча функція: використання ілюстрацій та тексту в коміксах допомагає оптимізувати передачу інформації та полегшує її сприймання;

– творча функція: робота з коміксами розвиває творчі здібності дітей, оскільки вони можуть створювати власні комікси та розширювати сюжети;

– інтерактивна функція: комікси можуть бути використані для організації різних форм взаємодії між вчителем та здобувачам освіти, зокрема, для обговорення, рольових ігор тощо;

– культурна функція: комікси можуть містити інформацію про культуру країни, мова якої вивчається, і сприяти кращому розумінню цієї культури [62].

Таким чином, застосування коміксів на уроках англійської мови допомагає закріпити деякі граматичні структури, шаблони для діалогів і різні групи слів, адже наочність, присутня в освітньому коміксі, збільшує частку сприйнятого навчального матеріалу. Серед функцій у навчанні іноземних мов розрізняють: мотивуючу, візуалізуючу, естетичну, індивідуалізуючу, контекстну, розвиваючу, оптимізуючу, творчу, інтрактивну, культурну

2.3. Методи дослідження коміксів, які застосовуються на уроках англійської мови в молодшій школі

Використання коміксів на уроках англійської мови в молодшій школі може бути цікавим та ефективним способом навчання мови, оскільки вони поєднують в собі тексти та зображення. Дослідження коміксів може включати наступні методи:

– Вивчення лексики. Вчителі використовують комікси для вивчення нових слів та фраз. Учні можуть виділяти незнайомі слова та намагатися зрозуміти їх значення на основі контексту. Після цього на уроці можна провести обговорення, щоб визначити правильне значення слів.

– Розвиток навичок читання. Комікси допомагають розвивати навички читання, оскільки учні повинні читати текст та аналізувати зображення, щоб зрозуміти сюжет. Вчитель може створити завдання для розвитку розуміння прочитаного.

– Практика мовлення. Учні можуть використовувати комікси для практики мовлення, розповідаючи про сюжет, коментуючи зображення та граючи ролі персонажів, що допомагає розвивати навички усного мовлення.

– Творчі завдання. Учні можуть створювати свої власні комікси, використовуючи нову лексику та вивчені граматичні структури. Такі завдання сприятимуть заохоченню їх до творчості та використання англійської мови в практичних ситуаціях.

– Порівняння культур. Комікси можуть містити культурні відомості, які допоможуть здобувачам освіти розуміти різноманітні аспекти англійськомовних країн. Вони можуть порівнювати та аналізувати, як жителі інших країн живуть і виражають себе.

– Інтерактивність. Використання коміксів може включати інтерактивні завдання, такі як: рольові ігри, обговорення ситуацій, діалоги між персонажами тощо, що зробить навчання цікавішим і більш практичним.

– Засоби оцінювання. Комікси можуть бути використані для проведення оцінювання, де учні мають відповісти на питання, розв'язати завдання або навіть створити свій комікс на певну тему.

При використанні коміксів на уроках англійської мови вчителю важливо враховувати рівень дітей, оскільки це допомагає забезпечити ефективне та адаптоване навчання. Пропонуємо розглянути деякі ключові аспекти, які вчитель повинен враховувати щодо рівня дітей:

– Рівень мовного володіння

Вчителю потрібно знати, наскільки впевнено учні володіють англійською мовою. Якщо учні мають базовий рівень, комікси повинні бути пристосовані до їхнього словарного запасу та граматичних навичок. Для більш високого рівня можна використовувати більш складні комікси та завдання.

– Вік дітей

Вік дітей також грає важливу роль. Вчитель повинен вибирати комікси, які відповідають інтересам та розвитку здобувачів освіти початкової школи. Деякі комікси можуть бути призначені для молодших дітей, з великими зображеннями та мінімальною кількістю тексту, тоді як інші можуть бути призначені для старших дітей і містити складніші сюжети та високорівневу лексику.

– Індивідуалізація

Вчителю слід розглядати різницю в рівні здібностей та інтересах дітей. Індивідуалізація матеріалу і завдань може допомогти кожній дитині здобути максимальну користь від використання коміксів на уроках.

– Мета використання коміксів

Вчителю важливо мати чітке уявлення про те, яку мету він переслідує, використовуючи комікси. Мета допоможе визначити, які комікси обрати та які завдання створити.

– Оцінювання та ретроспекція

Вчителю важливо включити в процес використання коміксів оцінювання, щоб визначити, як учні розвиваються та які аспекти потребують покращення. Ретроспекція може допомогти адаптувати підхід та матеріали для покращення ефективності навчання.

Враховуючи рівень дітей при використанні коміксів на уроках, вчитель може забезпечити більш ефективне та цікаве навчання англійської мови.

Таким чином, до методів дослідження коміксів, які застосовуються на уроках англійської мови в молодшій школі, ми відносимо: вивчення лексики, розвиток навичок читання, практика мовлення, творчі завдання, порівняння культур, інтерактивність та засоби оцінювання. До ключових аспектів, які вчитель повинен враховувати щодо рівня дітей, належать: рівень мовного володіння, вік дітей, індивідуалізацію, мету використання коміксів, оцінювання та ретроспекцію.

Висновки до другого розділу

Комікс – це особливий спосіб розповіді, що містить послідовно розміщені тематичні кадри: малюнки, діалогічні символи тощо, застовником якого став Р. Тепфера у 1830 році. Сучасні комікси відрізняються багатьма жанровими та видовими різновидами, які включають: пригодницько-історичні комікси, супергеройські комікси, фентезі та наукова фантастика, комікси для дітей, гумористичні комікси, сучасні романи, кримінальні комікси, освітні комікси.

Застосування коміксів на уроках англійської мови допомагає закріпити деякі граматичні структури, шаблони для діалогів і різні групи слів, адже наочність, присутня в освітньому коміксі, збільшує частку сприйнятого навчального матеріалу. Серед функцій у навчанні іноземних мов розрізняють:

мотивуючу, візуалізуючу, естетичну, індивідуалізуючу, контекстну, розвиваючу, оптимізуючу, творчу, інтрактивну, культурну.

До методів дослідження коміксів, які застосовуються на уроках англійської мови в молодшій школі, ми відносимо: вивчення лексики, розвиток навичок читання, практика мовлення, творчі завдання, порівняння культур, інтерактивність та засоби оцінювання. До ключових аспектів, які вчитель повинен враховувати щодо рівня дітей, належать: рівень мовного володіння, вік дітей, індивідуалізацію, мету використання коміксів, оцінювання та ретроспекцію.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ КОМІКСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

3.1. Методичні рекомендації з використання коміксів для формування пізнавального інтересу

Комікс, будучи відносно новим видом мистецтва, вже набув значного поширення в багатьох країнах світу, таких як Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Франція, Японія, Китай і Південна Корея. У різних країнах комікси мають свої характерні риси. В Україні ж комікси поки що тільки починають розвиватися як частина масової культури і їхня адаптація проходить менш успішно, ніж в інших країнах. Логічним буде сказати, що і в українській сфері освіти комікси поки що застосовуються не так активно. Ми вважаємо, що на це є деякі причини:

– Брак освітніх ресурсів. В українських школах та університетах недостатньо навчальних матеріалів і програм, які б включали комікси в навчальний процес. Відсутність навчальних посібників і методичних рекомендацій ускладнює інтеграцію коміксів в освіту.

– Брак підготовки педагогів. Вчителі та викладачі можуть не мають достатнього досвіду та знань у галузі коміксів, щоб успішно інтегрувати їх у навчальний процес.

– Сприйняття коміксів. Комікси іноді сприймаються як розважальна література, і їхній освітній потенціал недооцінений, що призводить до їхньої недостатньої інтеграції у навчальні програми.

– Нормативні обмеження. У деяких випадках, нормативні обмеження та стандарти в освіті можуть створювати бар'єри для використання коміксів у навчальних цілях.

– Культурні забобони. Деякі суспільства можуть мати забобони щодо коміксів як форми мистецтва, і це може вплинути на їхнє прийняття в освіті.

Для успішної інтеграції коміксів в українську сферу освіти, може знадобитися зусилля з боку освітніх організацій, педагогів і суспільства. Навчання освітян, розробка освітніх матеріалів і створення спеціальних програм можуть сприяти активнішому використанню коміксів у навчальному процесі.

Необхідно також враховувати, що розвиток коміксів як частини масової культури – це довгостроковий процес, і з плином часу ситуація може змінитися. Зі збільшенням інтересу та підтримки з боку художників, видавців, освітніх закладів та суспільства, українська коміксна індустрія може стати більш успішною та розвиненою.

Вітчизняні освітяни відкидають комікс, бо він має іноземне походження і через свою непопулярність у нашій країні не є великою частиною української культури. Іншою причиною можна вважати розважальний характер коміксу, через який консервативними педагогами він не сприймається як серйозний засіб навчання, що може використовуватися в загальноосвітніх школах.

Розглядаючи комікси як засіб навчання, ми вважаємо, що слід відштовхуватися від поняття та класифікації засобів навчання.

Засоби навчання у вузькому розумінні – це навчальні посібники, демонстративні пристрої та технічне оснащення, що допомагають учителеві в навчанні, а в усьому широкому – це все те, чим користується той, хто навчає, включно з методами навчання, його формами та змістом.

Як правило, виділяють такі засоби навчання:

- обов'язкові (основні) та допоміжні;
- орієнтовані на здобувача освіти і на вчителя;
- технічні та нетехнічні.

Засоби навчання класифікуються за чотирма аспектами:

– за їхньою роллю в навчально-виховному процесі: основні та допоміжні;

– за адресатом: для вчителя і для дітей;

– за каналом зв'язку: слухові (звукові), зорові, зоровослухові;

– за використанням техніки: технічні та нетехнічні.

Усі засоби навчання поділяються на такі категорії:

– підручники та інші друковані текстові засоби;

– прості візуальні засоби – оригінальні предмети, моделі, картини, діаграми, графіки, карти;

– механічні візуальні засоби – діаскоп, епідіаскоп, мікроскоп, телескоп:

– аудіальні засоби – програвачі, магнітофони, радіоприймачі;

– аудіовізуальні засоби – телевізори, кіно- та відеокамери, відеоманітофони;

– засоби, що автоматизують процеси навчання – тренажер, лінгафонні кабінети, комп'ютери.

Таким чином, ми можемо віднести комікси до допоміжних, орієнтованих на здобувача освіти візуально-текстових засобів навчання.

Ми вважаємо, що комікс є гідним засобом навчання, який можна і треба використовувати в школі та який має масу переваг. Перш за все, комікс – чудове джерело інформації. Здобувачам освіти молодшого шкільного віку найчастіше буває складно сприймати інформацію, якщо вона викладена у вигляді «сухого» тексту. Комікс же, завдяки своїй структурі, передаючи інформацію, супроводжує її ілюстраціями, які допомагають легше сприймати і розуміти сказане в тексті, що особливо важливо під час вивчення іноземної мови.

За допомогою використання наочних образів, комікс змушує дітей задіяти візуальні канали сприйняття, що дає змогу найпродуктивніше засвоювати досліджуваний матеріал. Крім того, візуальний елемент допомагає зацікавити дітей, а також сприяє мимовільній увазі та запам'ятовуванню, що

знижує витрачені зусилля дітей. Тобто, комікс передає інформацію наочно, стисло, емоційно і динамічно, що безумовно є великою перевагою перед іншими засобами навчання. Завдяки цьому в коміксах реалізується принцип наочності, що є основоположним принципом у сучасній методиці навчання іноземних мов.

Будучи частиною масової культури, сучасний комікс чудово підходить для того, щоб урізноманітнити часто одноманітні уроки, пропоновані авторами підручників, а також зацікавити дітей з низьким рівнем мотивації. Крім того, автентичний комікс сприяє формуванню у здобувачів освіти комунікативної компетенції, навичок говоріння, аудіювання, читання та письма, надає країнознавчі знання, а також знання про культуру та суспільство країн мови, що вивчається.

Крім усього іншого, правильне використання коміксів у навчанні іноземних мов дає змогу вчителю розкрити творчий потенціал дітей, стимулювати їхній потяг до пізнання.

Потенціал використання коміксів у викладанні іноземної мови залежить від:

- правильного вибору коміксу для конкретної групи дітей;
- відповідного вибору параметрів коміксу відповідно до теми уроку;
- інтеграції елементів коміксу в урок.

Крім того, обраний комікс має бути адаптований до віку та мовного рівня дітей.

Найчастіше сучасні комікси застосовуються на уроках англійської мови як додатковий матеріал, спрямований на формування та опрацювання навичок читання, письма, говоріння та аудіювання.

Далі ми пропонуємо розглянути основні способи роботи з коміксами на уроках англійської мови:

1. Попереднє обговорення

Ми вважаємо, що педагог повинен:

– поговорити з здобувачам освіти про персонажів і про місце, де розгортаються події;

– розпитати дітей: що вони бачать на картинках, кого вони бачать, що роблять персонажі;

– запропонувати здобувачам освіти вгадати, що станеться в історії далі.

Здобувачам освіти необов'язково давати правильні відповіді, важливо, щоб учні висловлювали свою думку, давали різні версії.

Також важливо зібрати якомога більше різних думок, нічого додатково їм не пояснюючи. Учні не повинні боятися говорити, припускати, намагатися вгадувати.

2. Прослуховування історії

Прослуховування історії в контексті коміксів є цікавим та важливим етапом у процесі вивчення англійської мови. Учитель має можливість читати або відтворювати комікс здобувачам освіти, що допомагає покращити навички аудіювання та розвинути їхню здатність розуміти англійську мову у реальному контексті.

Після прослуховування історії, учитель може підтримати активну участь дітей, просячи їх порівнювати свої припущення та догадки про зміст коміксу з тим, що вони дійсно почули чи зрозуміли, що сприятиме розвитку навичок критичного мислення та аналізу, оскільки учні намагаються визначити ключові моменти і ситуації у коміксі на основі слухання.

Подальше програвання історії ще раз допомагає здобувачам освіти зрозуміти сюжет та діалоги краще. Учні можуть виділити картинки, які найкраще ілюструють діалог та історію, що розвиває навички візуального сприйняття та аналізу.

3. Обговорення після прослуховування

Обговорення після прослуховування є важливим етапом у вивченні англійської мови, оскільки воно сприяє розвитку навичок аудіювання, розуміння на слух та вивчення нової лексики. Учитель ставить питання здобувачам освіти з метою перевірки рівня їхнього розуміння англійської мови та здатності використовувати раніше вивчену лексику та граматичні структури.

Під час обговорення, учні мають можливість висловлювати свої думки, враження та відповіді на питання у відкритій атмосфері. Вони використовують англійську мову для обговорення іншомовного тексту, що сприяє покращенню навичок усного висловлювання та розширює їхній словниковий запас.

Крім того, обговорення після прослуховування створює можливість для дітей висловити свої власні думки та інтерпретації стосовно історії, що підвищує їхній інтерес та власну активність у процесі навчання.

4. Розігрування історії

Розігрування історії на основі коміксу – це підхід, що створює інтерактивне та захоплююче навчання мови для дітей. Цей етап уроку дозволяє здобувачам освіти активно взаємодіяти з матеріалом та ігнорувати мовні бар'єри. Використання жестів, виразів обличчя та навіть додаткових предметів або реквізиту створює візуальний та емоційний контекст для мовлення, що полегшує розуміння та запам'ятовування мови.

Учитель може почати з невеликого фрагмента коміксу та попросити дітей повторити його, сприяючи засвоєнню вимови та інтонації. Далі, здобувачам освіти можуть бути роздані ролі різних персонажів, і вони повинні будуть відігравати репліки та дії цих персонажів на основі ілюстрацій з коміксу. Це не тільки допомагає здобувачам освіти розвивати навички мовлення, але і впливає на їхню здатність розуміти та інтерпретувати текст на основі зображень.

Використання додаткових реквізитів, таких як картинки чи об'єкти, може робити заняття ще цікавішим та стимулюючим для дітей. Цей підхід допомагає

здобувачам освіти відчувати практичне застосування англійської мови в життєвих ситуаціях, що робить навчання більш ефективним та захоплюючим.

5. Переклад і адаптація

На цьому етапі вчитель може попросити дітей виконати наступні завдання:

- переклад тексту коміксу на англійську мову, що допоможе здобувачам освіти розвинути навички перекладу та покращити їхнє розуміння англійської мови;

- адаптація тексту з мови оригіналу, де учні можуть спробувати ввести зміни в оригінальний текст коміксу, щоб зробити його більш зрозумілим або цікавим для англомовної аудиторії. Це сприяє розвитку творчих навичок та розумінню культурних відмінностей.

6. Творче письмо

У такому випадку дітям надається можливість написати власні діалоги та тексти для коміксів на англійській мові, що сприятиме розвиненню їхніх навичок письма та творчості.

7. Групова робота

На цьому етапі вчитель може розділити дітей на групи і надати кожній з них комікс для дослідження. Після цього, вони можуть підготувати інформацію з коміксу та представити її перед класом. Також можливо попросити групи розробити спільний проект на основі коміксу. Цей підхід сприяє розвитку комунікативних навичок, співпраці та креативності дітей.

8. Порівняння та аналіз

Вчитель може надати здобувачам освіти можливість порівняти та аналізувати кілька коміксів, ідентифікувати спільні та відмінні риси, теми, структуру та інші аспекти для поглибленого розуміння коміксів.

9. Використання в граматичних вправах

Використання коміксів може лежати в основі вправ, що застосовуються під час вивчення чи закріплення граматики та лексики.

10. Дослідження культурного контексту

Вивчаючи культурний контекст коміксу, його авторів та походження, вчитель може підвищити культурну грамотність дітей та розуміння різноманітних аспектів англомовного світу.

Використання коміксів на уроках англійської мови може бути цікавим і інтерактивним способом навчання. Важливо адаптувати ці методи до рівня та потреб вашої аудиторії, щоб забезпечити найкращі результати в навчанні.

Таким чином, ми виокремили власні способи роботи з коміксами для формування пізнавального інтересу, серед яких: попереднє обговорення, прослуховування історії, обговорення після прослуховування, розігрування історій, переклад і адаптація, творче письмо, групова робота, порівняння та аналіз, використання в граматичних вправах, дослідження культурного контексту.

3.2. Система вправ з формування пізнавального інтересу за допомогою англомовних коміксів

У рамках нашого дослідження ми розробили завдання з метою формування пізнавального інтересу в середній ланці загальноосвітньої школи, які базуються на англомовних коміксах.

1. Попереднє обговорення

При виконанні попереднього обговорення вчитель обирає англomовний комікс, який, на його думку, зацікавить дітей. Наприклад (Рис. 3.2.1):

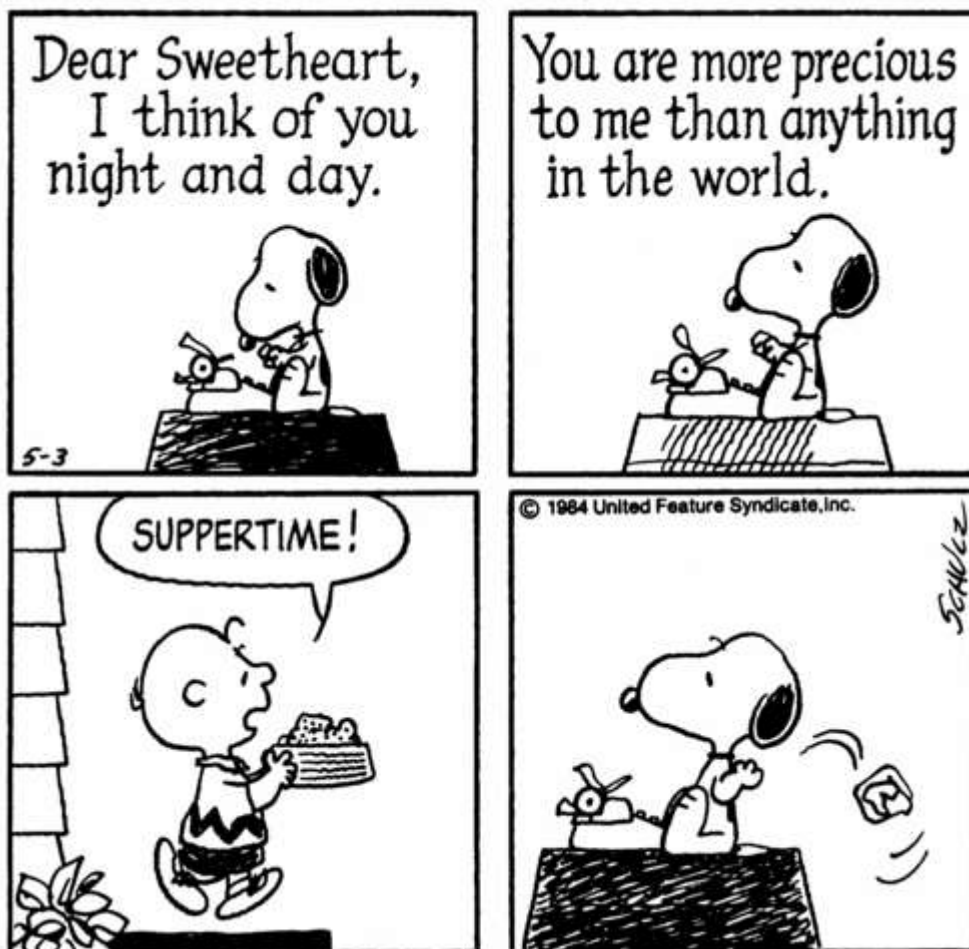

Рисунок 3.2.1. Приклад коміксу для попереднього обговорення на уроці англійської мови в молодших класах

Після надання хвилини на ознайомлення з текстом та самим коміксом, вчитель може запропонувати наступні запитання:

- *Read the comic strip. What is it about? What do you see in the pictures? Where does it take place? Who are the main characters? What are they doing? Do you have any ideas about what happened next?*
- *Find and underline any unfamiliar words or expressions. Do you have any ideas about how to translate the words? What might they mean?*

Така вправа сприяє розвитку мовних навичок, аналітичного мислення та пізнавального інтересу дітей у мові та культурі через аналіз англійських коміксів.

2. Прослуховування історії

У такій праві вчитель пропонує дітям прослухати комікс, який він буде читати. Наприклад (рис. 3.2.2):

Рисунок 3.2.2. Приклад коміксу для прослуховування історії на уроці англійської мови в молодших класах

Вчитель може використовувати різні питання для стимулювання розмови та аналізу коміксу здобувачам освіти. Ми пропонуємо декілька

прикладів питань, які можна задати після прослуховування та обговорення коміксу:

- *What do you think will happen in this comic book?*
- *Who are the main characters in this story? How would you describe their personalities?*

Такі питання сприяють аналізу коміксу, розвитку мовних навичок та розмовної компетентності дітей та сприяють підвищенню їхнього інтересу на уроці.

3. Обговорення після прослуховування

Після прослуховування вчитель може поставити дітям такі питання:

- *What emotions did you feel when listening to the story? What words can describe the mood of the comic?*
- *What phrases did you find interesting or confusing?*
- *Which images or illustrations best illustrate the dialogue and the story? How do they help you understand the story better?*
- *How would you change or continue the story if you were the creator of the comic?*

Обговорення після прослуховування коміксу за допомогою запитань про емоції, мову, візуальну складову та творче мислення сприяє розвитку пізнавального інтересу дітей, допомагаючи їм більш глибоко розуміти мову та культуру через стимулюючий та особистий аналіз коміксів.

4. Розігрування історій

Вчитель обирає англomовний комікс, короткий відрізок якого містить діалоги між персонажами. Наприклад (рис. 3.2.3):

Рисунок 3.2.3. Приклад коміксу для розігрування історії на уроці англійської мови в молодших класах

Після попереднього ознайомлення вчитель роздає здобувачам освіти певні ролі. В рамках даного коміксу залучаються 4 здобувача освіти. Далі вчитель може попросити дітей прочитати діалоги своїх персонажів відповідно до тексту. Вони можуть використовувати жести та вираз обличчя, щоб підсилити виразність.

Після розігрування діалогу вчитель може поставити запитання здобувачам освіти-глядачам:

- *How did you understand the dialogue?*
- *Which pupil played which role?*
- *How did you feel about the characters?*
- *Did your classmates get into the role of the characters in the comic book?*

Ми вважаємо доцільним зауважити, що така вправа на уроці англійської мови може повторюватися декілька разів, з метою залучання всіх дітей до виступу. Більше того, вчитель може одразу поділити дітей на групи, кожна з яких буде розігрувати певних сюжет коміксу.

Така вправа допомагає здобувачам освіти краще розуміти мовні вирази та діалоги персонажів коміксу, а також сприяє їхній творчій участі та захопленню мовою через рольову гру.

5. Переклад і адаптація

Для проведення даної вправи вчитель обирає короткий фрагмент коміксу, який він хоче, щоб учні переклали та адаптували на англійську мову. Наприклад (Рис. 3.2.4):

Рисунок 3.2.4. Приклад коміксу для перекладу і адаптації на уроці англійської мови в молодших класах

Після того, як вчитель роздає здобувачам освіти комікс, він просить їх його перекласти на англійську мову. Для молодших класів під час виконання завдання з перекладу коміксу, питання мають бути більш спрощені та спрямовані на стимулювання розуміння та творчості. Розглянемо декілька питань, придатних для молодших дітей:

- *What main events or adventures do you see in these pictures?*
- *What characters are in this comic book? What do you think of them?*
- *What might the characters in these pictures be saying or doing? Try to think of lines for them to say in English.*
- *What words or phrases do you see in the comic? Can you try to translate them into English?*
- *What colours and facial expressions help to tell the story? How would you express your feelings when playing these roles?*

Ці питання допоможуть молодшим здобувачам освіти розглядати комікс та розуміти його мовленнєві та візуальні аспекти, а також створити англійськомовну версію з простими фразами та виразами.

6. Творче письмо

Задля реалізації даної вправи вчитель обирає комікс, які містить декілька дій. Наприклад (Рис. 3.2.5):

Рисунок 3.2.5. Приклад коміксу для творчого письма на уроці англійської мови в молодших класах

Далі він пропонує здобувачам освіти такі завдання:

- *Look at the comic book you have been given.*
- *Choose one of the pictures from the comic book that you like or find most striking.*
- *Write dialogue and text for the picture you have chosen in English. You can create your own characters and invent another story for them.*
- *If you like, draw your own illustrations for the comic book.*
- *Share your comics and stories with the class.*

Таке завдання сприяє розвитку навичок письма, стимулює творчу уяву та допомагає здобувачам освіти в початковій школі практикувати англійську мову через творчий процес створення коміксу.

7. Порівняння та аналіз

У такі вправі вчитель може запропонувати здобувачам освіти порівняти та проаналізувати кілька коміксів. Наприклад (Рис. 3.2.6):

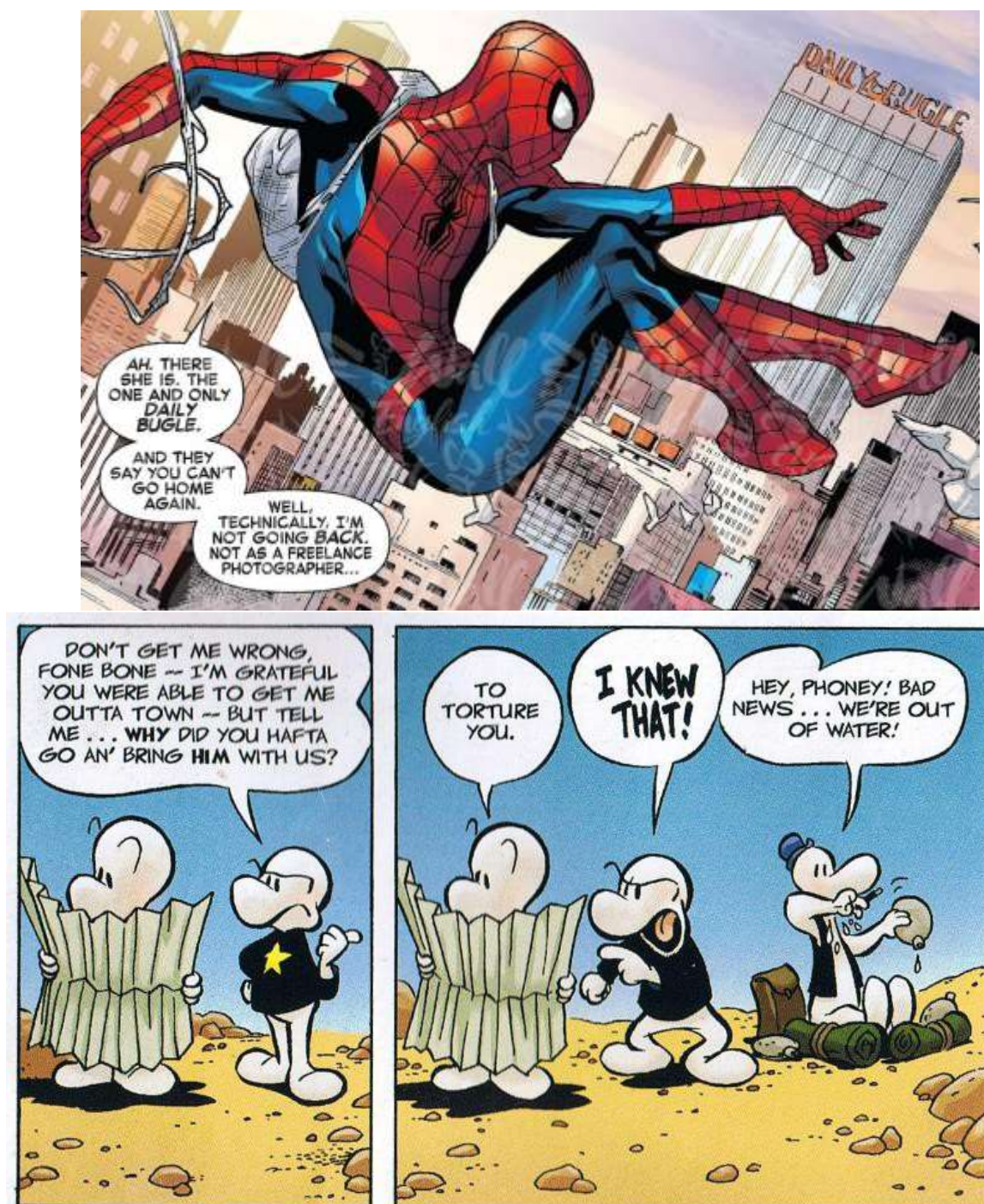

Рисунок 3.2.6. Приклад коміксу для порівняння та аналізу на уроці англійської мови в молодших класах

Далі вчитель може запропонувати здобувачам освіти:

- *Look at each comic book individually and try to understand what they are saying.*
- *Compare the comics in the following ways:*
- *Who are the main characters in each comic book?*
- *What events or adventures happened in each comic book?*
- *How did you feel when you looked at the illustrations and read the texts?*
- *What do you think the artists and writers were trying to convey through these comics?*
- *Share your findings and impressions with the class.*

Така вправа допомагає здобувачам освіти в початковій школі розвивати аналітичні навички та критичне мислення, а також вивчати текст та ілюстрації коміксів через порівняння та обговорення.

8. Використання в граматичних вправах

Граматична вправа для здобувачів освіти в початковій школі представляє собою короткий комікс, на основі якого буде будуватися завдання. Наприклад (Рис. 3.2.7):

Після ознайомлення з текстом коміксу, вчитель пропонує здобувачам освіти заповнити прогалини у реченнях:

- *The action takes place at _____.*
- *There are _____ animals on the field.*
- *The fox is holding _____.*
- *They built _____, _____ and _____.*
- *The school is made of _____.*
- *_____ is between the school and the restaurant.*

Рисунок 3.2.7. Приклад коміксу для граматичної вправи на уроці англійської мови в молодших класах

Ця вправа формує пізнавальний інтерес дітей, оскільки вона використовує візуальний контекст коміксу та активну практику граматики в літній тематиці, створюючи стимул для вивчення мови через практичні та цікаві завдання.

9. Дослідження культурного контексту

Підготовляючи матеріал для даної справи, викладачу англійської мови слід обрати комікс із ярко вираженим культурним елементом, такими як: страви, одяг, символи або свята. Наприклад, розглянемо комікс про Різдво (Рис. 3.2.8):

Рисунок 3.2.8. Приклад коміксу для дослідження культурного контексту на уроці англійської мови в молодших класах

Вчитель може запропонувати здобувачам освіти відповіді на наступні запитання:

- *Are there any holidays or special events in the comic? How did you find out about them?*
- *What symbols did you notice in the comic book? Do you know what they mean?*
- *Which characters wear special clothes on that day?*
- *What events or storylines might indicate that the comic is set in a particular time of year?*
- *What do you like or find interesting about the comic book?*
- *Have you ever seen a film or cartoon about an American or English Christmas? Which ones?*
- *How is Christmas in Ukraine different from Christmas in the UK?*
- *Have you ever been to England during Christmas?*

Такі питання, на нашу думку, сприяють розвитку пізнавального інтересу дітей, оскільки стимулюють дослідження та розуміння культурних аспектів у коміксі, сприяють навчанню та розвитку аналітичних та критичних навичок, а також сприяють активному обговоренню та обміну думками в класі.

Таким чином, ми запропонували власну систему вправ, яка сприяє формуванню пізнавального інтересу у здобувачів освіти в початковій школі за допомогою англійських коміксів.

Висновки до третього розділу

Комікси відносяться до допоміжних, орієнтованих на здобувача освіти візуально-текстових засобів навчання. Вони є чудовим джерелом інформації, адже передають інформацію, супроводжують її ілюстраціями, які допомагають легше сприймати і розуміти сказане в тексті, що особливо важливо під час вивчення іноземної мови у молодших класах. Потенціал використання коміксів

у викладанні іноземної мови залежить від: 1) правильного вибору коміксу для конкретної групи дітей; 2) відповідного вибору параметрів коміксу відповідно до теми уроку; 3) інтеграції елементів коміксу в урок.

Найчастіше сучасні комікси застосовуються на уроках англійської мови як додатковий матеріал, спрямований на формування та опрацювання навичок читання, письма, говоріння та аудіювання.

У ході дослідження ми виокремили власні способи роботи з коміксами для формування пізнавального інтересу, серед яких: попереднє обговорення, прослуховування історії, обговорення після прослуховування, розігрування історій, переклад і адаптація, творче письмо, групова робота, порівняння та аналіз, використання в граматичних вправах, дослідження культурного контексту.

Спираючись на дану класифікацію, ми привели приклади вправ для формування пізнавального інтересу в дітей молодшої школи.

ВИСНОВКИ

Пізнавальна активність – це важлива якість особистості, яка формується у здобувачів освіти під час навчальної діяльності та має суспільне значення. В сучасних умовах особливо важливо розвивати пізнавальний інтерес у дітей. Проте, питання про те, як досягти найкращих результатів у його розвитку, залишається відкритим.

Перша спроба теоретичного обґрунтування інтересу в навчанні і житті здобувача освіти була зроблена на початку XIX століття німецьким психологом І. Гербартом, який розглядав інтерес як необхідну передумову для набуття знань.

Теоретичний аналіз показав, що інтерес, як важливий та складний мотив навчання, має безліч психологічних визначень. Загальна психологія описує його як «прагнення», «ставлення», «увагу», проте наразі у сучасні лінгвістиці існують більше п'ятдесяти різних визначень цього поняття.

Інтерес базується на трьох обов'язкових складових: 1) позитивні емоції, пов'язані з діяльністю; 2) пізнавальний аспект цих емоцій, який можна охарактеризувати як радість від процесу пізнання; 3) безпосередній мотив, що виникає від самої діяльності, коли сам процес діяльності є внутрішнім стимулом, незалежно від інших мотивів. Інтереси можна класифікувати залежно від кількох аспектів: 1) за предметним спрямуванням; 2) за активністю; 3) за широтою; 4) за глибиною; 5) за стійкістю.

Аналіз наукових джерел підтверджує важливу роль пізнавального інтересу в процесі навчання. Загальний опис пізнавального інтересу може бути таким: це відповідальний вибір, спрямований на об'єкти та явища реального світу, що характеризується постійним бажанням досягати нових та глибших знань. Пізнавальний інтерес розглядається як найсуттєвіший аспект людської природи, виявлення світу навколо себе, зусилля в розумінні його складностей, причинно-наслідкових зв'язків, закономірностей і суперечностей.

Під поняттям «формування пізнавального інтересу» у даному дослідженні ми розуміємо процес переходу, за певних умов, з менш стійкого на вищий ступінь пізнавального інтересу, який характеризується певним набором встановлених ознак. Під час цього переходу відбувається мобілізація всіх психофізіологічних систем здобувача освіти, які забезпечують ефективне сприйняття та виконання певних навчально-пізнавальних завдань.

Основними факторами, що впливають на розвиток пізнавального інтересу, є особистість вчителя, зміст навчальних предметів та методичне забезпечення, засоби навчання, форми організації навчання, різноманітність видів пізнавальної діяльності, методи навчання, матеріально-технічне забезпечення та інші фактори, включаючи вплив батьків, середовища та подорожей. Основні показники пізнавального інтересу включають такі характеристики: цікавість, самостійність, ініціативність, вольові якості (такі як завзятість, наполегливість, вміння доводити розпочате до кінця, опір відволікаючим впливам, енергійність), цілеспрямованість і творчість.

Пізнавальний інтерес дозволяє вчителю зробити навчання цікавим та привабливим, виділити ті аспекти навчального матеріалу, які спонтанно привертають увагу дітей, спонукають їх активно мислити, викликають емоції та захоплення та створюють сприятливий клімат для результативного навчання.

Основні етапи процесу формування інтересу студентів до навчання такі: 1) створення специфічних умов, що сприяють появі особистих потреб у знаннях і в певному виді діяльності; 2) формування позитивного ставлення до навчання (мотиви і стимули навчальної діяльності); 3) організація пізнавальної активності дітей, яка завдяки певним формам і засобам навчання стимулює розвиток пізнавального інтересу.

Розрізняють чотири етапи розвитку інтересу: зацікавленість, допитливість, заглибленість і спрямованість.

Комікс – це особливий спосіб розповіді, що містить послідовно розміщені тематичні кадри: малюнки, діалогічні символи тощо. Сучасні

комікси відрізняються багатьма жанровими та видовими різновидами, які включають: пригодницько-історичні комікси, супергеройські комікси, фентезі та наукова фантастика, комікси для дітей, гумористичні комікси, сучасні романи, кримінальні комікси, освітні комікси.

Застосування коміксів на уроках англійської мови допомагає закріпити деякі граматичні структури, шаблони для діалогів і різні групи слів, адже наочність, присутня в освітньому коміксі, збільшує частку сприйнятого навчального матеріалу. Серед функцій у навчанні іноземних мов розрізняють: мотивуючу, візуалізуючу, естетичну, індивідуалізуючу, контекстну, розвиваючу, оптимізуючу, творчу, інтрактивну, культурну.

До методів дослідження коміксів, які застосовуються на уроках англійської мови в молодшій школі, ми відносимо: вивчення лексики, розвиток навичок читання, практика мовлення, творчі завдання, порівняння культур, інтерактивність та засоби оцінювання. До ключових аспектів, які вчитель повинен враховувати щодо рівня дітей, належать: рівень мовного володіння, вік дітей, індивідуалізацію, мету використання коміксів, оцінювання та ретроспекцію.

Комікси відносяться до допоміжних, орієнтованих на здобувача освіти візуально-текстових засобів навчання. Вони є чудовим джерелом інформації, адже передають інформацію, супроводжують її ілюстраціями, які допомагають легше сприймати і розуміти сказане в тексті, що особливо важливо під час вивчення іноземної мови у молодших класах. Потенціал використання коміксів у викладанні іноземної мови залежить від: 1) правильного вибору коміксу для конкретної групи дітей; 2) відповідного вибору параметрів коміксу відповідно до теми уроку; 3) інтеграції елементів коміксу в урок.

Найчастіше сучасні комікси застосовуються на уроках англійської мови як додатковий матеріал, спрямований на формування та опрацювання навичок читання, письма, говоріння та аудіювання.

У третьому розділі нашого дослідження ми виокремили власні способи роботи з коміксами для формування пізнавального інтересу, серед яких:

попереднє обговорення, прослуховування історії, обговорення після прослуховування, розігрування історій, переклад і адаптація, творче письмо, групова робота, порівняння та аналіз, використання в граматичних вправах, дослідження культурного контексту.

Спираючись на подану класифікацію, ми створили систему вправ для формування пізнавального інтересу в дітей молодшої школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О. Б. Система «Техносвіт – технологічна освіта»: науково-методичний аспект : монографія. Умань : Жовтий, 2013. 294 с.
2. Андрійко І. Ф. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Андрійко І. Ф., Тезікова С. В. та ін. Київ : ВЦ „Академія”, 2010. 328 с.
3. Бербец Т. М. Організація самостійної діяльності здобувачів освіти в процесі розроблення творчих проєктів. Проєктно-технологічна діяльність на уроках трудового навчання: теорія і методика : монографія. Київ: Науковий світ, 2003. 86 с.
4. Белов Д. О. Український комікс: бібліотечно-інформаційний вимір : дис. ... д-р філософії : 029. Київ, 2021. 89 с.
5. Бібік Н. М. Пізнавальний інтерес як умова суб'єктності навчання молодших здобувачів освіти. *Педагогічний дискурс*. 2011. Вип. 10. С. 53–56.
6. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших здобувачів освіти. Київ : Віпом, 1987. 97 с.
7. Білявський Б. О. Особливості перекладання графічних текстів (на матеріалі американських коміксів). Херсон, 2022. 55 с.
8. Боднар А. Я., Макаренко Н. Г. Шляхи формування пізнавального інтересу особистості в процесі професійного самовизначення. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2014. № 162. С. 32–38.
9. Боднар А. Я., Макаренко Н. Г. Шляхи формування пізнавального інтересу особистості в процесі професійного самовизначення. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2014. Т. 162. С. 32–38.
10. Бондар В. І. Дидактика: підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / В. І. Бондар. Київ: Либідь, 2005. 264 с.

11. Будник О. Б., Фомін К. В., Хайнус А. Дидактичні комікси в початковій школі: методика їх створення та використання. *Освітні обрії*. 2022. № 1 (54). С. 37–48.
12. Вострякова Н. В. Використання коміксу у навчально-виховному процесі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2013. № 13 (272), Ч. I. С. 226–233.
13. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. Дніпро: Акцент ПП, 2014. 416 с.
14. Гончар І. Шляхи розвитку пізнавального інтересу молодших здобувачів освіти у процесі вивчення математики. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій*. 2015. Вип. 4. С. 325–330.
15. Горохівський О. Є. Формування пізнавальної активності курсантів вищих навчальних закладів міністерства надзвичайних ситуацій у процесі вивчення спеціальних дисциплін: дис. ... на здоб. наук. ступеня педаг. наук: 13.00.04. Вінниця, 2006. 206 с.
16. Гоштанар І. В. Педагогічна система Й.Ф. Гербарта у контексті проблем сучасної освіти. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2008. № 1 (50). С. 35–41.
17. Даниленко Є. Дидактичні можливості коміксів у процесі навчання біології. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2010. № 6. С. 101–106.
18. Даниленко Є. Зарубіжний досвід використання дидактичних коміксів. *Біологія і хімія в школі : Науково-методичний журнал*. 2011. №6. С. 29–32.
19. Данилко М., Катков В. Рівень інтересу студентів вищих закладів освіти до фізичного виховання і спорту. Сучасні оздоровчо-реабілітаційні технології: зб. наук. праць / редкол. М. Данилко, В. Катков. Луцьк, 2005. № 1. С. 40–43.

20. Данченко А., Шищенко І. Методи, прийоми, форми та засоби розвитку пізнавального інтересу дітей старшої школи на уроках математики. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2022. № 10 (3). С. 23–31.
21. Дьюї Дж. Школа і суспільство. Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія. Київ: Центр навч. літ., 2006. 463 с.
22. Загазей І. Вербіальний на невербіальний взаємозв'язок у креалізованих текстах. *Молодий вчений*. 2022. № 11 (111). С. 41–44.
23. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посібник. Київ: Освіта України, КНТ, 2008. 528 с.
24. Зайченко В. І. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга І. *Історія зарубіжної педагогіки*: навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 624 с.
25. Карнаухова А. В., Самченко І. В. Психолого-педагогічні особливості розвитку пізнавальних інтересів дітей у процесі початкової школи. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (56). С. 279–283.
26. Кириленко Н. І. Дидактичний комікс як ефективний інструмент реалізації змісту генетичної освіти. 2021. С. 202–205. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19431/1/62_Kyrylenko.pdf (дата звернення: 27.10.2023).
27. Кобаль В. І. Методика розвитку пізнавальних інтересів дітей при вивченні історії України засобами краєзнавства : монографія. Мукачєво, 2014. 229 с.
28. Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 664 с.
29. Котелянець Н. В. Роль міжпредметних зв'язків у розвитку особистості молодших здобувачів освіти. *Рідна школа*. 2000. №3. С.43–46.
30. Котелянець Н. В. Теорія та методика формування технологічної культури молодших здобувачів освіти. Харків : Мачулін, 2017. 358 с.

31. Кроха О. О. Психологічні особливості пізнавальних інтересів у підлітків. Психологічні проблеми особистості на сучасному етапі: Збірник матеріалів XI Міжнародної науково-практичної конференції (7-8 квітня 2021 р., м. Ніжин) / за ред. М. В. Папучі. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. С. 130–132.
32. Куруц Н. В. Методика викладання біології і хімії. Ужгород : «Патент», 2002. 264 с.
33. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : навч. посіб. Вид. 2-ге. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 128 с.
34. Лавренова М. Практичне застосування коміксів на заняттях мовно-літературної освітньої галузі. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2020. № 1. С. 41–46.
35. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посіб. 2-е вид., випр. і допов. Харків: ОВС, 2002. 400 с.
36. Маковічук Л. В. Нові підходи до сучасної системи освіти: змішане й онлайн-навчання. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71) № 3 Ч. 2. С. 258–262.
37. Матяш Л. О. До проблеми формування пізнавального інтересу дітей. *«ІТМ*плюс – 2014»*. 2014. № 1. С. 43–45.
38. Мельник А. А. Активізація пізнавальної діяльності молодших здобувачів освіти на уроках літературного читання. Чернівці, 2021. 89 с.
39. Мельник Л. Значення розвитку пізнавального інтересу для підвищення пізнавальної активності молодших здобувачів освіти на уроках української мови. Науковий потенціал дослідника : філологічні та методичні пошуки : зб. наукових праць викладачів і студентів. 2020. Вип. 8. С. 248–252.
40. Назарець Л. М. Пізнавальний інтерес у контексті мотивації навчально-пізнавальної діяльності. *Наукові записи*. 2003. Вип. 4. С. 81–91.

41. Новик І. Діагностичний супровід розвитку пізнавальних інтересів молодших здобувачів освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. № 47. С. 160–166.
42. Ольшанський Д. В. Дидактичні умови використання коміксів у навчанні іноземних мов молодших здобувачів освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09. Київ, 2002. 18 с.
43. Ольшанський Д. В. Комікс як засіб навчання іноземних мов у початковій школі. *Мистецтво і освіта*. 2001. №2 (20). С. 49–51.
44. Остапенко Л. П., Соловійова О. К. Дидактичний потенціал коміксів. 2016. URL: <https://dereksiz.org/aktualenie-problemi-filogii.html?page=30> (дата звернення: 27.10.2023).
45. Поправка М. Гра як дієвий засіб стимулювання пізнавального інтересу дітей до навчання. *Наука. Освіта. Молодь*. 2018. № 2. С. 82–84.
46. Психологічний довідник учителя : в 4 кн. / упоряд. : В. Андрієвська ; за заг. ред. С. Максименка. Київ : Главннк, 2005. Кн. 2. 112 с.
47. Савченко О. Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших здобувачів освіти. Київ, 1999. 220 с.
48. Савчук М. В. Енциклопедія Сучасної України / редкол. І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН, 2006. 223 с.
49. Скафа О., Хорольська О. Урахування вікових особливостей старших здобувачів освіти в процесі формування евристичної діяльності з алгебри та початків аналізу. *Гуманізація навчально-виходного процесу: наук.-метод. збірник*. 2005. Вип. XXVII. С. 151–156.
50. Сластенко Є. Ф. Логіка : навч. посібник. Київ: НАУ, 2005. 123 с.
51. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки: навч. посібник. Київ: Академвидав, 2006. 520 с.
52. Степанова В. В. Використання комп'ютерної методики «Діагност–1М» для розвитку пізнавального інтересу дітей у процесі навчання біології. Херсон, 2020. 53 с.

53. Строїч В. В. Особливості інтересів студентів-психологів. *Науковий вісник. Серія: Психологія*. 2018. № 3. С. 362–364.
54. Сучасний тлумачний словник української мови : 100 000 слів / за заг. ред. д. філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. Харків : ВД «ШКОЛА», 2009. 1008 с.
55. Танасюк В. О. Пізнавальний інтерес як найцінніший мотив навчальної діяльності молодших здобувачів освіти на уроках рідної мови // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 19-20 квітня 2018 р.) / відпов. за випуск А. О. Танасюк. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2018. Вип. 7. С. 245–248.
56. Тумачок А. О. Шляхи розвитку пізнавального інтересу дітей середніх класів у процесі вивчення української літератури. Сучасні проблеми навчання і виховання : збірник наукових праць. Одеса, 2022. С. 179–190.
57. Уйсімбаєва Н. Шляхи формування творчого потенціалу майбутнього фахівця. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2010. № 91. С. 232–235.
58. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. Київ: Академвидав, 2009. 560 с.
59. Форостюк Т. В. Розвиток пізнаваної активності молодших здобувачів освіти на уроках української мови засобами проблемних завдань і дидактичної гри. *«Молодий вчений»*. 2017. № 4(44). С. 474–478.
60. Фурман О. В. Проблема активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2011. № 3. С. 75–81.
61. Чобан І. О. Формування пізнавального інтересу молодших здобувачів освіти на уроках дизайну і технологій. Чернівці, 2021. 97 с.

62. Юрженко В. В. «Коміксування» змісту навчального процесу: позитивні чи негативні тенденції для розвитку технологій освітньої діяльності? *Педагогіка*. 2015. № 7 (1–2). С. 165–170.
63. Burrows T., Stone G. Comics in Australian and New Zealand and the Creators, the Collectors, the Collections. New York: Hayworth Press. 1994. 115 p.
64. Dean M. The Ninth Art: Traversing the Cultural Space of the American Comic Book: dissertation. Milwaukee, WI: University of Wisconsin Milwaukee, 2000. 178 p.
65. Fomin K., Budnyk O., Matsuk L., Mykhalchuk O., Kuzenko O., Sirenko A., N. Zakharasevych. Dynamics of Future Teachers' Cognitive Readiness Development to Organise Students' Dialogic Learning. *Revista Inclusiones*. 2020. № 7. P. 276–288.
66. Polishchuk A. Y. Didactic comics as a format children's periodicals: advantages and significance. Challenges of science today. *International relations: abstracts of XXI International conference of higher education students and young scientists*. Kyiv, 2021. № 13. P. 351–353.